

Campania APD pentru un referendum corect

***Raport de observare a referendumului
pentru demiterea Președintelui României***

Campania APD pentru un referendum corect

*Raport de observare a referendumului
pentru demiterea Președintelui României*

Acest material a fost publicat în cadrul proiectului "Campania APD pentru un referendum corect" derulat de către Asociația Pro Democrația cu sprijinul financiar al Fundației Knorad Adenauer și al Ambasadei Statelor Unite ale Americii la București. Opiniile exprimate în acest raport aparțin Asociației Pro Democrația și nu reflectă poziția oficială a finanțatorilor.

Autorii textelor:

Cristian Pîrvulescu
Ana-Maria Moșneagu
Mioara Hrebenciuc
Laura Rădulescu
Constantin Mârza
Todor Arpad

Mulțumim tuturor membrilor Asociației Pro Democrația și tuturor cetățenilor care ni s-au alăturat pentru a observa referendumul din 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României pentru efortul și dăruirea de care-au dat dovadă în sprijinirea "Campaniei APD pentru un referendum corect". Ne exprimăm, de asemenea, recunoștința față de organizațiile neguvernamentale care ne-au sprijinit în demersul de observare a referendumului: "Centrul Acces - Zalău", Sindicatul Justiția - Mehedinți, "Centrul Regional de Inițiative pentru Cetățeni PROCIVIC" - Buzău și Asociația "Târgoviște spre Europa".

© Drepturi de autor
Asociația Pro Democrația

București, 2007

Asociația Pro Democrația

Bd. Mareșal Al. Averescu nr. 17
Pavilion F, Etaj 3
Sector 1, cod 011454, București

Tel.: 021/222 82 45, 222 82 54
Tel./fax: 021/321 67 44
Mobil: 0744 688 163, 0723 152 493

E-mail: apd@apd.ro
Web: www.apd.ro

Cuprins

I. Introducere	5
II. România între plebiscit și referendum	7
III. Cadrul legislativ	10
IV. Ziua Z - Procesul de votare	13
V. În sprijinul cetățenilor, prin cetățeni, pentru democrație	20
VI. Analiza post-referendum	24
VII. Concluzii și recomandări	24
VIII. Anexe	33

I. Introducere

Referendumul din 19 mai 2007 privind demiterea președintelui a reprezentat cel de-al treilea exercițiu național de democrație directă din România post-comunistă, după referendumul privind aprobarea Constituției României din 1991 și cel din 2003 pentru modificarea actului fundamental românesc. Spre deosebire de aprobarea respectiv modificarea Constituției, demiterea Președintelui României a reușit să provoace o dezbatere pro-contra în spațiul public românesc aproape unică prin amploarea eforturilor și resurselor avansate de ambele tabere.

Atât precipitarea evenimentelor legate de suspendarea președintelui Traian Băsescu și de declanșarea referendumului pentru demiterea acestuia precum și derularea proceselor electorale anterioare acestui referendum au convins Asociația Pro Democrația de necesitatea implicării sale în observarea scrutinului organizat pe 19 mai 2007.

Mai exact, experiența misiunilor anterioare ale Asociației Pro Democrația de observare a exercițiilor electorale românești precum și simptomele deficiențelor legislative importante care reglementau organizarea și desfășurarea referendumului au reprezentat principalele motive care au determinat organizația noastră să se implice în observarea modului de organizare și desfășurare a acestui referendum.

Atât problemele sesizate de APD cu ocazia referendumului pentru revizuirea Constituției României cât și cele identificate de observatorii APD cu ocazia scrutinelor din 2004 indicau pe de o parte eșecul autorităților publice centrale și locale de a administra, în mod eficient și transparent, organizarea proceselor electorale iar, pe de alta, continuarea tentativelor de fraudare a acestora. În plus, fragmentarea, incoerența și, uneori prevederile contradictorii ale legislației care reglementa referendumul din 19 mai au fost argumente suficiente pentru Asociația Pro Democrația de a organiza, într-un timp relativ scurt, o misiune de observare a referendumului.

Acest raport conține principalele concluzii ale Asociației Pro Democrația ca urmare a observării procesului de organizare și desfășurare a referendumului pentru suspendarea președintelui României, dl. Traian Băsescu, din 19 mai 2007. El este structurat pe capitole care tratează, pe rând, contextul politic în care referendumul a fost convocat de Parlamentul României, cadrul legislativ care a reglementat organizarea și desfășurarea acestuia, desfășurarea propriu-zisă a referendumului și discutarea principalelor nereguli sesizate de observatorii APD, analiza făcută de APD asupra performanțelor autorităților însărcinate cu organizarea referendumului și concluziile și recomandările formulate de Asociația Pro Democrația pentru îmbunătățirea, pe viitor, a proceselor electorale. În plus, pentru prima dată în istoria misiunilor de monitorizare derulate în România, Asociația Pro Democrația include în acest raport cele mai importante concluzii rezultate ca urmare a comunicării directe, pe tot parcursul zilei de vot, cu cetățenii care s-au prezentat la urne.

Pentru prima dată în istoria exercițiilor electorale românești, așadar, o organizație neguvernamentală implicată în monitorizarea corectitudinii acestora a pus la dispoziția cetățenilor un număr cu acces gratuit la care toți cetățenii care se prezentau la urne și care doreau să semnaleze nereguli în organizarea sau desfășurarea referendumului să o poată face.

În consecință, acest raport se nu se constituie doar într-o sinteză a concluziilor observatorilor Asociației Pro Democrația ci conturează și viziunea cetățenilor care au fost, ei înșiși, observatori la referendumul din 19 mai 2007.

Declanșarea, pregătirea și desfășurarea referendumului pentru demiterea președintelui României, dl. Traian Băsescu, s-au constituit într-o oportunitate de exersare a dezbaterii și comunicării atât pentru Asociația Pro Democrația cât și pentru întreaga societate românească. Dincolo de liniile gratuite de comunicare între observatorii APD și cetățeni, dincolo de misiunea de observare a

corectitudinii și transparenței scrutinului, referendumul din 19 mai 2007 a reprezentat mai mult decât o oportunitate de diagnosticare a competențelor autorităților însărcinate cu organizarea și desfășurarea sa. El a reprezentat o oportunitate pentru întreaga societate, politică și civilă deopotrivă, de a dezbate și tranșa limitele conflictului instituțional, de a regla mecanismul de control reciproc și echilibrul între puteri pentru a clarifica, astfel, ambiguitățile constituționale românești. Rămâne la latitudinea noastră să evaluăm în ce măsură am reușit să profităm de această oportunitate.

II. România între plebiscit și referendum

În toamna lui 2005 Traian Băsescu prevestea un referendum: pentru parlamentul unicameral. În 19 aprilie prevestirea s-a împlinit, dar altfel decât bănuia președintele atunci, căci după suspendarea nu au urmat alegeri prezidențiale anticipate, ci doar un referendum pentru revocarea șefului statului.

În 2007 România a devenit un laborator politic. Inovațiile juridico-politice s-au ținut lanț. Și toată această efervescență a avut doar un obiectiv: demiterea președintelui. Prima jumătate de an după aderarea României la Uniunea Europeană a stat sub semnul acutizării conflictului politic, cu ramificații instituționale, dintre președinte și partide. Bătălia pentru controlul majorității s-a purtat prin mijloace legislative și politice. În câteva luni, revocarea președintelui, ipoteză lansată „pe surse” încă din decembrie 2004, chiar înainte ca Traian Băsescu să depună jurământul ca președinte al României și să își înceapă astfel mandatul, a trecut de la stadiul de mijloc de presiune la realitate. Că tot tumultul s-a concentrat asupra revocării președintelui Traian Băsescu o dovedește și faptul că interesul subit pentru modificarea articolului 10 din Legea referendumului, articol referitor la demiterea președintelui, nu a fost urmat și de o deschidere în favoarea unei reforme mai largi a acestei proceduri democratice în sensul introducerii referendumului de inițiativă populară.

Privită retrospectiv, agitația legislativă în vederea suspendării președintelui a consumat multă energie, dar nu a reușit decât să mărească prăpastia care desparte partidele și instituțiile pe care acestea le populează de societatea românească. Efortul concertat pentru modificarea legii referendumului, bătălia constituțională, ieșirea forțată a Partidului Democrat de la guvernare au pregătit suspendarea președintelui din 19 aprilie 2007 dar au contribuit și la crearea unei opoziții față de inițiatorii acestui proces. Așa că, deși acumularea evenimentelor făcea inevitabilă suspendarea președintelui, societatea românească a fost surprinsă de votul celor 322 de parlamentari. Pe de altă parte, determinarea partidelor politice românești din blocul antiprezidențial în direcția preluării controlului resurselor politice, instituționale și economice nu a fost dublată de vreun efort privind dezvoltarea democrației.

Posibilitatea constituțională de suspendare a Președintelui este o particularitate a două dintre sistemele semiprezidențiale existente: Austria și România. Dacă în Austria această posibilitate nu a fost pusă în practică niciodată, în România aceasta a fost exersată în lunile aprilie-mai ale lui 2007.

Diferența dintre cele două mecanisme de control și sancțiune a președintelui – punere sub acuzare („impeachment”) și suspendare - nu este de natură a le pune în opoziție ci, mai degrabă, procedura de suspendare se constituie într-o procedură suplimentară celei de punere sub acuzare. În plus, ambele pot rezulta, în funcție de evoluția proceselor incuse, în menținerea președintelui în funcție sau în demiterea acestuia.

Procedura de punere sub acuzare este exersată mai ales în Statele Unite ale Americii. Președintele este pus sub acuzare iar punerii sub acuzare îi urmează un proces pe perioada căruia președintele este suspendat și atribuțiile acestuia sunt exercitate de vicepreședinte. Dacă președintele este găsit vinovat, acesta este demis iar dacă este achitat își reia atribuțiile. Procedura „impeachment”-ului este simptomatică pentru separația rigidă a puterilor în stat din sistemul prezidențial american: așa cum președintele nu poate dizolva Congresul, nici acesta nu îl poate demite.

Pe de altă parte, demiterea președintelui, așa cum este ea cunoscută în Austria și România, ambele sisteme semiprezidențiale, este mai degrabă o procedură suplimentară celei de punere sub acuzare și nu una care o înlocuiește. În aceste regimuri, conform prevederilor constituționale,

președintele poate fi suspendat însă, cum nu Parlamentul este autoritatea care l-a desemnat, nu Parlamentul este autoritatea cu atribuții de demitere. În consecință, în România, Parlamentul poate suspenda președintele în situația existenței unor „încălări grave ale constituției” însă corpul care îi poate retrage președintelui investitura este chiar cel care l-a investit – cel al cetățenilor iar instrumentul este referendumul.

Demiterea președintelui nu e o procedură oarecare, deși a fost prezentată ca o procedură democratică aproape uzuală. În cazul democrațiilor consolidate din Europa sau America de Nord până la 19 aprilie 2007, doar o singură dată procedura de punere sub acuzare a președintelui a fost dusă la bun sfârșit. Cât despre demitere, niciodată aceasta nu s-a produs.

În 2004, Rolandas Paksas, pe atunci președintele al Lituaniei, devenea primul șef de stat din această parte a lumii care a fost pus sub acuzare printr-o procedură tip impeachment. În Lituania, deși președintele este ales prin vot direct, Parlamentul îl poate pune sub acuzare, dar nu demite înaintea unei sentințe. Senzația de execuție politică arbitrară a existat chiar în acest caz, deși Curtea Constituțională lituaniană reținuse trei capete de acuzare împotriva președintelui în funcție.

Comparațiile dintre cazul lituanian și cel român merită făcute, chiar dacă există diferențe notabile. În 2004, contextul politic lituanian era dominat de alegerile europene din iunie și de cele parlamentare din octombrie. Mai mult, și președintele lituanian a fost ales de două ori primar al capitalei lituaniene, iar între acuzațiile ce i-au fost aduse se află și una privind favorizarea prietenilor prin atribuirea unei societăți de administrare a autostrăzilor. Ca și Traian Băsescu, Paksas este un politician atipic. Ales primar al Vilniusului în 1997, devenit - la cererea președintelui Adamkus, cel pe care îl va învinge în alegerile prezidențiale peste patru ani - prim ministru în 1999, dar doar pentru câteva luni, a recâștigat în 2000 primăria capitalei și de pe această poziție a reușit, surprinzător, să câștige președinția în 2003. După punerea sa sub acuzare, Paksas a fost judecat pentru distribuția de informații clasificate, condamnat la prima instanță și achitat la Curtea Supremă în decembrie 2005. Dar orice candidatură a sa la președinția Lituaniei este, pentru moment, blocată legislativ.

În 2004, demiterea lui Paksas s-a realizat cu doar un vot peste limita prevăzută de statutul Seimului. Dar elementul central în afacerea Paksas l-a reprezentat Curtea Constituțională care a reținut trei acuze împotriva președintelui: violarea Constituției prin acordarea ilegală a cetățeniei lituaniene lui Yuri Borisov, om de afaceri rus și finanțator a lui Paksas, distribuția de informații secrete către același și atribuirea preferențială a unor contracte. În aprilie 2004 Paksas a fost pus sub acuzare și, pentru a contraataca, și-a prezentat demisia, urmând să candideze. Dar înscrierea în cursa electorală i-a fost respinsă printr-o inovație legislativă care interzicea președinților puși sub acuzare să candideze. Totul s-a desfășurat cu repeziciune, astfel încât alegerile prezidențiale să se poată desfășura la aceeași dată cu cele europene, pe 13 iunie 2004.

Fără ca Paksas să mai poată candida, Adamkus a câștigat alegerile prezidențiale. Acest climat a făcut ca la alegerile parlamentare din toamnă, partidul lui Paksas s-a clasat doar pe locul patru cu aproape 12% din voturi. Iar Uniunea Europeană, intrigată de această criză politică într-unul din noile state membre, era dominată de campania pentru alegerile europene. Când afacerea s-a încheiat a răsuflat ușurată.

Diferența dintre România și Lituania este importantă. Pe de o parte rolul referendumului în demiterea președintelui, pe de altă parte contextul intern și internațional.

Pentru a preîntâmpina abuzul sau manipularea, majoritatea necesară demiterii unui șef de stat trebuie să fie convingătoare. Modul în care a fost ales un președinte devine secundar. În campania electorală, când s-a confruntat cu adversarii săi, chiar dacă ar fi fost în funcție, președintele era un candidat. După alegerea sa, nu cotează în câte tururi de scrutin, el devine șeful statului. Nu omul, ci statul este protejat atunci când se cere o majoritate absolută pentru demiterea președintelui.

În noțiunea modernă de referendum sunt amestecate aspectele referendare cu cele plebiscitare. Dar cum, în România, Constituția interzice referendumul legislativ, instrumentul e lipsit de substanță sa democratică. În locul unei proceduri de vot prin care electorii sunt consultați asupra

unei chestiuni sau unui text, care nu trece decât dacă a primit aprobarea directă a poporului, a fost simulată avizarea populară fără însă ca aceasta să implice vreo obligație pentru parlamentari. În afara referendumului pentru modificare Constituției, niciun altul nu are caracter legislativ. Dar și acesta nu este decât un exercițiu de final, în orice caz nu unul de inițiere. În locul unui mecanism al democrației directe prin care națiunea poate să intervină direct asupra politicii naționale sau locale, referendumul rămâne, în România, doar un subterfugiu prin care se creează iluzia legitimității.

Dar, uneori, poporul se trezește și reacționează. Din acest punct de vedere referendumul pentru modificarea Constituției din 2003 a fost un semnal pe care prea puțini l-au înțeles. Refuzând preluarea temelor populare în noul text al Constituției, partidele au generat un neașteptat exercițiu de nesupunere. Unele s-au adaptat din mers și au devenit rezervate, altele au improvizat, dar nici unele nu au mai reflectat asupra semnificației momentului. De teamă? Din comoditate? Din calcul?

Traian Băsescu a câștigat, dar nu a învins. Adversarii săi au fost înfrânți, dar se mai pot replea. Privind retrospectiv, odată ce rezultatele au fost anunțate, referendumul din 19 mai fost doar o bătălie dintr-un șir. Și dacă alegerile sunt respirația democrației, în următorii ani România va respira sacadat. Maratonul electoral început cu referendumul de revocare va continua încă doi ani și jumătate și doar atleții politici bine antrenați îi vor putea rezista. Abia după ce o nouă majoritate parlamentară, legitimată electoral, se va instala la Palatul Parlamentului, se vor întruni condițiile pentru ieșirea din impas. Până atunci confruntarea dintre majoritatea antiprezidențială și un președinte ce se vrea decident va continua.

III. Cadrul legislativ

Referendumul din 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României, dl Traian Băsescu, a fost organizat sub prevederile Legii 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului la care se adaugă prevederile Hotărârii de Guvern 27 din 25 aprilie 2007 și Hotărârii de Guvern 34 din 9 mai 2007, precum și cele 34 Hotărâri ale Biroului Electoral Central (BEC) privind interpretarea anumitor aspecte sau lacune din legislația existentă.

Majoritatea problemelor legislative sau a lacunelor apărute (lipsa de reglementări privind instituția observatorilor interni și internaționali, lipsa unor metode de reducere a posibilității de fraudare etc.) s-au datorat numeroaselor trimiteri conținute de Legea 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului la Legea 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, act legislativ abrogat prin Legea 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului.

Campania Asociației Pro Democrația de ameliorare a problemelor legislative și de limitare a posibilității de fraudare a referendumului

1. Limitarea votului multiplu – rezolvarea eternei amenințări asupra proceselor electorale românești

Problemă asupra căreia Asociația Pro Democrația trage un semnal de alarmă la fiecare tur al alegerilor din România, votul multiplu reprezintă o modalitate de fraudare a alegerilor prin care un alegător votează de mai multe ori în ziua scrutinului, în secții diferite.

Cercetarea realizată de Asociația Pro Democrația cu ocazia alegerilor parlamentare din noiembrie 2004 asupra listelor de votare din județul Ilfov demonstrează faptul că 351 de alegători, reprezentând 3,76% din cei 9.322 de alegători care au votat în secțiile de votare la care au fost arondați și care au fost "verificați" de Asociația Pro Democrația, au votat de cel puțin două ori pe teritoriul județului Ilfov. Deși numele și datele acestora împreună cu copiile după listele permanente, speciale și suplimentare folosite la alegerile generale din anul 2004 au fost înmânate Poliției împreună cu o solicitare de investigare a acestor cazuri la începutul anului 2005, nici până la jumătatea anului 2007 Asociația Pro Democrația nu a primit un răspuns și nici nu au fost luate nici un fel de măsuri în afara interogării câtorva dintre persoanele suspectate de vot multiplu.

În plus, recomandările Raportului OSCE/ODIHR asupra alegerilor din 2004 privind reforma legislației electorale care, printre altele, insistau asupra importanței identificării unor soluții pentru eliminarea posibilității votului multiplu, nu au fost urmate iar problemele legate de acest aspect și folosirea abuzivă a urmei mobile, sesizate la referendumul din 2003 pentru modificarea Constituției României, se pot repeta.

Odată cu anunțarea organizării referendumului pentru demiterea Președintelui României, Asociația Pro Democrația a atras atenția asupra faptului că posibilitatea votului multiplu este, în continuare, o amenințare reală, în condițiile în care la referendum nu se votează cu cartea de alegător iar elementele de siguranță pentru cartea de identitate sunt insuficiente. Acest lucru poate permite oricărei persoane care nu se află în localitatea de domiciliu să voteze de câte ori dorește. Cum procentul persoanelor care au votat pe listele speciale - și care puteau, deci, vota de mai multe ori - la alegerile generale din 2004 a fost de 5%, măsura în care rezultatele unui proces electoral vor reflecta dorința electoratului poate fi, cu adevărat, pusă sub semnul întrebării.

În acest context, Asociația Pro Democrația a transmis o scrisoare deschisă către dl Călin Popescu Tăriceanu, Primul Ministru al României în care solicita realizarea unei baze de date la nivel național, similare cu cea folosită cu doi ani în urmă, bază de date ce va permite identificarea celor care au votat de mai multe ori. (Anexa nr. 1)

Ca urmare a acestei scrisori deschise adresate Primului Ministru al României în data de 8 mai 2007, reprezentanții Asociației Pro Democrația au fost invitați de către reprezentanții Ministerului Internelor și Reformei Administrative (MIRA) pentru a participa la o discuție cu scopul de a identifica metode de limitare a posibilităților de fraudare a referendumului. La această întâlnire au participat dl Cristian David, Ministru și dl Victor Paul Dobre, Secretar de Stat din partea MIRA, dl Cristian Petraru, Secretar al Biroului Electoral Central iar, din partea Asociației Pro Democrația, dl Cristian Pîrvulescu, Președinte, dra Ana-Maria Moșneagu, Director executiv și dl Todor Arpad, Expert.

În urma acestei discuții, s-a convenit asupra unei soluții care consta din introducerea, într-o bază de date națională, a datelor personale ale tuturor persoanelor care au votat la referendumul din 19 mai 2007. În acest fel, la o comparare a celor două tipuri de liste - suplimentare și speciale – va fi posibilă identificarea persoanelor care votează în mai mult de două locuri, urmând a fi începute acțiuni penale împotriva acestora, în conformitate cu prevederile legale. Această acțiune intră în atribuțiile Autorității Electorale Permanente (AEP), care a avut la dispoziție 60 de zile pentru centralizarea tuturor datelor la nivel național.

Până în momentul în care acest raport a fost redactat și dat publicității și în conformitate cu răspunsurile primite din partea reprezentanților AEP ca urmare a solicitării scrise din partea APD (Anexa nr. 2), în baza de date au fost introduse numai listele din șapte județe ale țării. În plus, APD nu a primit nicio estimare foarte clară a termenului real în care baza de date înființată pentru identificarea eventualelor cazuri de vot multiplu urma să fie finalizată.

De asemenea, s-a convenit ca listele suplimentare și speciale conținând semnăturile persoanelor ce participă la vot să fie arhivate, astfel încât să poată fi folosite în instanță în cazul unor procese intentate acestora pentru săvârșirea faptei penale de vot multiplu. Vineri, 11 mai 2007, a fost publicată în Monitorul Oficial, Ordonanța de Urgență care reglementează legal această acțiune. (Anexa nr. 3)

Asociația Pro Democrația a informat presa despre acest demers de sporire a mecanismelor de identificare a persoanelor care votează de mai multe ori și a solicitat sprijinul reprezentanților mass-media pentru a populariza această acțiune, în speranța că cei care vor fi tentați să voteze de mai multe ori se vor gândi de două ori înainte de a comite fraudă.

În același timp, tot pentru reducerea posibilității de fraudare a referendumului prin vot multiplu, Asociația Pro Democrația a transmis scrisori oficiale și către Biroul Electoral Central, solicitând acestuia adoptarea unei serii de hotărâri care să clarifice formulările vagi și ambigue ale legislației care reglementa organizarea și desfășurarea referendumului.

Pe data de 4 mai 2007, Asociația Pro Democrația a solicitat adoptarea unor hotărâri pentru sporirea corectitudinii procesului de vot la referendumul din 19 mai, prin eliminarea abuzurilor la folosirea urnei mobile și prin înființarea de secții speciale destinate cetățenilor care votează în afara localității de domiciliu. Asociația Pro Democrația a reiterat faptul că folosirea urnei mobile fără prezentarea unor documente care să ateste imposibilitatea votanților de a se deplasa la secția de votare favorizează folosirea în mod abuziv a acesteia.

Refuzul BEC (Anexa nr. 4) de a condiționa trimiterea urnei mobile ca urmare a furnizării unor documente care să ateste imposibilitatea solicitanților de a se deplasa la secția de votare a creat condițiile, în opinia Asociației Pro Democrația, apariției unor situații abuzive. De altfel, acest semnal de alarmă tras de APD a fost confirmat de numeroase sesizări primite din partea cetățenilor în ziua referendumului (mai multe detalii pe acest subiect puteți găsi în Capitolul V – “În sprijinul cetățenilor, prin cetățeni, pentru democrație” al acestui Raport).

Mai mult, același răspuns al BEC respingea și cea de-a doua solicitare a Asociației Pro Democrația de a da o hotărâre cu privire la înființarea de secții speciale de votare destinate alegătorilor ce urmau să voteze în afara localității de domiciliu. Decizia BEC de a lăsa acest lucru la latitudinea Prefecturilor a fost de natură să creeze o practică neunitară pe tot cuprinsul țării.

2. Instituția observatorului intern și internațional – posibilitatea excluderii datorită unei lacune legislative

În ciuda absenței din Legea 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului a unor mențiuni explicite cu privire la instituția observatorului intern și internațional, o interpretare în spiritul legislației care reglementa organizarea și desfășurarea referendumului din 19 mai 2007 privind demiterea Președintelui României, dl Traian Băsescu dezvăluie, clar, existența acestei instituții.

Astfel, Legea 3/2000 menționează, la Art. 62, includerea prevederilor din Capitolul XII al Legii 68/1992 (Legea pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului - abrogată prin Legea 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului), capitol ce reglementează statutul observatorului intern și internațional. Astfel, Asociația Pro Democrația a considerat că intenția legiuitorului de a include instituția observatorului în legislația privitoare la referendum este evidentă. Deși Legea 373/2004 abrogă Legea 68/1992, ea nu abrogă Art. 62 din Legea 3/2000, fiind necesar ca interpretarea acestuia să fie făcută în sensul aplicării prevederilor referitoare la statutul observatorului intern și internațional din Legea 373/2004.

În aceste condiții, Asociația Pro Democrația a solicitat Biroului Electoral Central, printr-o scrisoare formulată la data de 1 mai 2007, rezolvarea de urgență a acestei ambiguități a legislației și stabilirea, în conformitate cu atribuțiile ce îi revin conform legii, a unor prevederi clare cu privire la statul observatorului intern și internațional în cadrul referendumului.

Pe data de 2 mai 2007 Biroul Electoral Central a emis Hotărârea nr. 3 prin care era reglementată acreditarea observatorilor interni și internaționali. (Anexa nr. 5).

3. Conștientizarea, de către cetățeni, a pedepselor pentru fraudarea alegerilor

Tot în sensul reducerii riscului de fraudare a alegerilor, Asociația Pro Democrația a lansat un comunicat de presă în care erau precizate cele mai frecvente metode de fraudare identificate de-a lungul experienței de 15 ani de observare a alegerilor naționale și internaționale, precum și pedepsele prevăzute pentru fiecare dintre acestea. (Anexa nr. 6)

Dorim, pe această cale, să mulțumim reprezentanților mass-media care ne-au susținut în totalitate în acest demers de informare a cetățenilor cu drept de vot asupra consecințelor fraudării procesului electoral din 19 mai 2007 și în restul activităților derulate de Asociația Pro Democrația în cadrul „Campaniei APD pentru un referendum curat”.

IV. Ziua Z – Procesul de votare

În vederea monitorizării referendumului din 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României, Asociația Pro Democrația și partenerii săi - "Centrul Acces - Zalău", Sindicatul Justiția - Mehedinți, "Centrul Regional de Inițiative pentru Cetățeni PROCIVIC" - Buzău și Asociația "Târgoviște spre Europa" - a recrutat și instruit peste 2.300 de observatori repartizați, cu precădere, în secții de votare din mediul rural din 32 de județe (Arad, Argeș, Bacău, Bihor, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Brașov, Brăila, Buzău, București, Caraș-Severin, Cluj, Constanța, Dâmbovița, Dolj, Galați, Hunedoara, Iași, Ilfov, Maramureș, Mehedinți, Neamț, Olt, Prahova, Satu Mare, Sibiu, Sălaj, Timiș, Teleorman, Tulcea, Vâlcea și Vrancea) și în 38 de secții de votare din străinătate (în Austria: la Viena, în Belgia: la Bruxelles, în Canada: la Ottawa, în Chile: la Santiago de Chile, în Elveția: la Berna și Geneva, în Emiratele Arabe Unite: la Abu Dhabi, în Franța: la Lyon, Nantes, Paris și Strasbourg, în Germania: la Bonn, Hamburg și München, în Grecia: la Atena, în Italia: la Verona, în Japonia: la Tokyo, în Olanda: la Haga, în Republica Moldova: la Chișinău, în Statele Unite ale Americii: la Sacramento, în Spania: la Madrid, în Venezuela: la Caracas).

Totodată, Asociația Pro Democrația a facilitat, prin rețeaua European Network of Election Monitoring Organizations (ENEMO) al cărei secretariat tehnic îl asigură din iulie 2006, implicarea în procesul de monitorizare a referendumului a șase observatori internaționali.

Ținând cont de experiența monitorizării proceselor electorale întreprinse de Asociația Pro Democrația de-a lungul timpului și replicând strategia de observare a alegerilor generale din 2004, când ne-am concentrat, cu precădere, asupra secțiilor de votare din mediul rural, am ales că monitorizarea procesului electoral desfășurat cu ocazia demiterii Președintelui României să se desfășoare, în principal, tot în mediul rural. Ca și în 2004, Asociația Pro Democrația a anticipat ca tentativele de fraudă să fie mai mari în mediul rural și că, această stare de fapt, coroborată cu capacitățile mai reduse ale autorităților electorale din aceste zone de a administra corect și eficient procesul electoral, să creeze condițiile fraudării referendumului pentru demiterea președintelui României.

Nereguli observate

Principalele concluzii rezultate în urma procesului de monitorizare a referendumului din 19 mai 2007 organizat pentru demiterea Președintelui României, sunt prezentate în cele ce urmează, pe categorii de nereguli și fraude.

1. Indicii privind posibile activități de „turism electoral”

Deși legislația care reglementează organizarea și desfășurarea referendumului nu prevede, în mod clar, că transportul alegătorilor la urne reprezintă o neregulă, această practică reprezintă, în fapt, un prim pas către una din fraudele cele mai des întâlnite, în România, în ultimii ani electorali, și anume „turismul electoral”.

Suspiciunea de „turism electoral” planează și asupra referendumului organizat pentru demiterea Președintelui întrucât, pe lângă neregulile referitoare la transportul alegătorilor, au existat și alte tipuri de nereguli care, din punctul nostru de vedere, reprezintă indicii privind activități de „turism electoral”. Astfel, amintim situațiile în care alegătorii au votat pe listele suplimentare fără a depune declarația pe proprie răspundere din care să reiasă că nu și-au mai exercitat dreptul de vot și în

alte secții de votare și situațiile în care alegătorilor nu li s-a solicitat să semneze pe listele permanente după ce și-au exercitat dreptul la vot.

În cele ce urmează sunt enumerate câteva dintre neregulile amintite mai sus întâlnite, în ziua votării, de observatorii Asociației Pro Democrația:

- În municipiul Constanța, Secția 5, un cetățean a votat de două ori, fapt pentru care i-a fost reținut buletinul;
- În județul Gorj, pe raza comunei Telești, alegătorii erau transportați, în mașini, la secțiile de votare;
- În județul Vrancea, localitatea Jitia, Secția 188, primarul a coordonat activitatea de aducere a alegătorilor la vot cu diverse mașini;
- În județul Sibiu, municipiul Sibiu, Secția 13, s-a constatat lipsa a trei declarații pe proprie răspundere a unor alegători ce și-au exercitat dreptul de vot pe listele suplimentare;
- În județul Sibiu, localitatea Vard, Comuna Chirpar, Secția 243, s-a constatat lipsa unei declarații pe proprie răspundere a unui alegător care și-a exercitat dreptul de vot pe listele suplimentare;
- În București secția 1209 - organizată în complexul studentesc Regie - studenților care s-au prezentat la vot, nu li s-a solicitat completarea declarației deși aceștia au fost înscrși pe listele suplimentare;
- În județul Brașov, municipiul Brașov, Secția 63, persoanele care au votat nu au fost lasate să semneze în dreptul numelui lor în lista electorală. Această neregulă a fost semnalată la Biroul Electoral Județean Brașov (BEJ Brașov) iar problema a fost remediată;
- În București, în Secțiile 211, 267 și 403, persoanele care au votat nu au fost lăsate să semneze în dreptul numelui lor în lista electorală;

În toate situațiile în care observatorii APD au sesizat nereguli în desfășurarea procesului de vot, aceștia au formulat sesizări verbale sau chiar scrise în atenția președinților birourilor electorale ale secțiilor de votare. În situațiile în care aceste nereguli nu erau remediate, sesizarile erau adresate Birourilor Electorale Județene.

2. Folosirea abuzivă a urnei mobile

Așa cum a procedat la alegerile desfășurate în toamna anului 2004, Asociația Pro Democrația a făcut, și cu ocazia referendumului din 19 mai 2007, o serie de presiuni asupra Biroului Electoral Central, și nu numai, în vederea reglementării unor prevederi ale legii electorale care să asigure corectitudinea și transparența procesului electoral.

Cea mai importantă problemă semnalată de observatorii Asociației Pro Democrația în prima parte a zilei de vot a fost legată de crearea unor condiții favorabile folosirii abuzive a urnei mobile. Astfel, Asociația Pro Democrația a primit o sesizare din județul

Dâmbovița referitoare la trimiterea urnei mobile către diferite adrese ca urmare a formulării unor simple solicitări verbale. În consecință, Asociația Pro Democrația a adresat, din nou, printr-o conversație telefonică avută de Directorul executiv al APD cu reprezentanții Biroului Electoral

Central, adoptarea unei Hotărâri care să prevadă, explicit, faptul că urna mobilă nu poate fi trimisă decât ca urmare a depunerii, la birourile electorale ale secțiilor de votare, a unor cereri scrise însă nu a fost luată nicio măsură.

Observatorii Asociației Pro Democrația au sesizat situații în care urna mobilă a fost folosită în afara reglementărilor în vigoare, iar în cele ce urmează sunt prezentate câteva exemple:

- În județul Vrancea, localitatea Obrejița, Secția 215 - la această secție de votare au fost aduse cereri pentru urna mobilă în dublu exemplar, scrise de persoane diferite, iar în unele cazuri persoanele care solicitaseră urna mobilă nici nu știau acest lucru. Ca urmare a informării opiniei publice, prin intermediul conferinței de presă organizată la nivel local, asupra acestui aspect, Inspectoratul de Poliție Vrancea s-a autosesizat (Anexa 7);
- În județul Iași, municipiul Iași, Secția 28 - au existat 17 solicitări pentru urna mobilă și s-au trimis 40 buletine, președintele Biroului Electoral al Secției de Votare susținând, inițial, că are acordul Biroului Electoral Județean Iași pentru a completa cereri și la fața locului (fapt infirmat, verbal, de reprezentanții BEJ Iași);
- În județul Iași, municipiul Iași, Secția 196 - s-a permis ca patru pacienți netransportabili internați în spital, care au votat în urna mobilă, să voteze în absența unui document de identitate, pe motiv că personalul spitalului poate oricum confirma identitatea lor. S-a transmis o sesizare către BEJ Iași și s-a întocmit un proces-verbal de constatare semnat și de observatorul Asociației Pro Democrația;
- În județul Hunedoara, localitatea Uricani, Secția 246 - urna mobilă a fost adusă la secția de votare, de către primarul Buhăescu Dănuț Odagiu și secretarul Primăriei Uricani, la orele 07:50.

3. Prezența primarilor, a altor reprezentanți ai administrației publice locale, precum și a reprezentanților unor partide politice, în secțiile de votare, pe durata zilei votării

Deși prezența, în secțiile de votare, a primarilor sau a altor persoane decât cele prevăzute la art. 33, aliniatul 3 din Legea 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului este interzisă în mod explicit, observatorii Asociației Pro Democrația s-au întâlnit, în repetate rânduri, cu situații în care primarul, reprezentanți ai administrației publice locale sau reprezentanți ai unor partide politice s-au implicat în procesul de votare.

Acest tip de neregulă a fost întâlnită cu precădere în mediul rural iar în cele ce urmează vă prezentăm câteva exemple:

- În județul Vrancea acest tip de neregulă a fost frecvent întâlnită. Astfel,
 - în localitățile Ciorăști - Secția 118, Tâmboești - Secția 280 și Bîrsești Secția 104: primarii au staționat în secții și a fost nevoie de sesizări verbale sau scrise ale observatorilor pentru ca această situație să înceteze;
 - în localitatea Răstoaca, Secția 244, primarul a insistat să fie folosită urna mobilă;
 - în localitatea Milcovul, Secția 198: au fost chiar cazuri în care primarul și secretara Primăriei au solicitat să participe la numărarea voturilor;
 - în localitatea Obrejița, Secția 215: primarul a dorit să însoțească urna mobilă;
 - în localitatea Ciorăști, Secția 118: primarul a încercat să intre în secție după închiderea acesteia;
 - în localitatea Tulnici, secția 285: la ora 09.30 a mai apărut un reprezentant Partidului Social Democrat în secție, pe lângă cel aflat deja în secție de la ora 08.00. Acesta a plecat după ce i s-au cerut documentele care să justifice prezența în acea secție de votare.

- În județul Bacău, localitatea Măgura, Secția 365 - înainte de terminarea procesului de numărare a voturilor, în secție a intrat primarul comunei însoțit de un șofer;
- În județul Brașov, localitatea Bod Sat, Secția 297 - primarul se plimba prin secția de votare;
- În județul Galați, localitatea Tudor Vladimirescu, Secția 353 - Primarul PSD a intrat în perimetrul secției de votare și a purtat discuții cu alegătorii iar reprezentanți ai Partidului Democrat au purtat discuții cu alegătorii la intrarea în secția de votare;
- În județul Vâlcea, localitatea Racoviță, Secția 341 – Primarul a încercat să intre în secție „ca să facă ordine” dar a fost împiedicată de observatorul Asociației Pro Democrația care i-a explicat că menținerea ordinii în secția de votare nu intră în atribuțiile acesteia (președintele secției de votare, fiind un localnic, nu îndrăznise să ia măsuri). Tendințe de intervenție din partea primarului s-au înregistrat și la secția 419 (Vlădești).

4. Amenințarea și agresarea observatorilor

Amenințarea sau hărțuirea observatorilor au fost fenomene cu care Asociația Pro Democrația s-a confrutat, pentru prima dată, la alegerile prezidențiale și parlamentare din 2004 și, din păcate, acest fenomen a fost întâlnit și cu ocazia procesului electoral desfășurat pe 19 mai 2007.

În cele mai multe cazuri de amenințări sau chiar agresuni ale observatorilor Asociației Pro Democrația de la referendumul din 19 mai 2007, problemele au apărut chiar din partea președinților și/sau membrilor secțiilor de votare care au fost deranjați de faptul că observatorii APD insistau, în repetare rânduri, prin sesizări scrise, pentru aplicarea întocmai a prevederilor legale.

Astfel:

- În județul Vrancea, localitatea Tâmboești, Secția 280 - observatorul Asociației Pro Democrația a înaintat președintelui secției de votare o sesizare în care a menționat că primarul a staționat nepermis de mult în interiorul secției, fapt ce reprezintă o încălcare a prevederilor legale. Sesizarea nu a fost înregistrată iar soția primarului, membră în comisia secției de votare, a agresat verbal observatorul Asociației Pro Democrația, sub pretextul că acesta nu se află acolo pentru a face legea;
- În județul Ilfov, localitatea Vidra, Secția 167, au avut loc mai multe nereguli, a căror înregistrare și sesizare au avut drept efect agresarea observatorului Asociației Pro Democrația de către președintele Biroului Electoral al Secției de Votare. Problemele observatorului au început de dimineață, când i s-a refuzat intrarea în secția de votare, motivul invocat fiind cel al lipsei spațiului. În urma sesizării făcute către Biroul Electoral Județean Ilfov, observatorul Asociației Pro Democrația și președintele secției au fost contactați de această instituție pentru a aplană conflictul, iar ulterior observatorului i s-a permis accesul în secție. Conflictul a degenerat, însă, mai târziu, când președintele secției împreună cu reprezentanții Partidului Social Democrat, Partidului Național Liberal și Partidului Conservator l-au agresat pe observatorul Asociației Pro Democrația, dându-l afară din secție. Ca urmare a sesizării adresate Biroului Electoral Central și a reclamației făcute la Poliție, observatorul Asociației Pro Democrația și-a continuat activitatea în secție până la sfârșitul zilei;
- În județul Bacău, localitatea Siretul, comuna Săucești, Secția 477 - observatorul Asociației Pro Democrația, dl B.A., a fost supus unui tratament umilitor de către președintele Biroului Electoral al Secției de Votare, dl T. C.: reprezentantul autorității însărcinate cu organizarea și desfășurarea referendumului a ridicat tonul la observatorul APD, amenințându-l, chiar, că sesizările scrise îi pot atrage procese în justiție, și că poate fi eliminat din secție după bunul plac al președintelui.

Asociația Pro Democrația se declară revoltată de continuarea practicilor de amenințare și agresiune a observatorilor independenți ce se implică în monitorizarea felului în care se desfășoară procesele electorale românești la mai bine de 17 ani de la schimbarea regimului. Considerăm că tentativele de intimidare a observatorilor sunt cu atât mai grăitoare pentru capacitatea redusă a autorităților cu atribuții în asigurarea bunei organizări și desfășurări a proceselor electorale de a se achita de aceste sarcini cu cât acestea vin tocmai din partea reprezentanților lor în teritoriu – președinți și membri ai birourilor electorale ale secțiilor de votare.

Asigurăm toți observatorii Asociației Pro Democrația de sprijinul total al organizației noastre în astfel de situații și le garantăm celor ce se fac vinovați de practici de intimidare a observatorilor că gesturilor lor nu vor fi tolerate de către organizația noastră.

5. Obstrucționarea observatorilor de către jandarmi

Fenomenul obstrucționării activității observatorilor de către reprezentanții autorității însărcinate cu menținerea ordinii pe parcursul zilei de vot – jandarmenia - a fost întâlnit în repetate rânduri pe raza județului Vrancea și la nivelul mai multor secții de votare situate în localități diferite. Jandarmii au legitimat observatorii Asociației Pro Democrația și au interzis accesul observatorilor în secția de votare, deși aceste sarcini nu intrau în atribuțiile lor.

Mai jos, vă prezentăm o serie de astfel situații în care jandarmii și-au depășit atribuțiile obstrucționând, astfel, activitatea observatorilor mobili ai Asociației Pro Democrația:

- La secția de votare nr. 72, Adjdu Vechi, județul Vrancea, unde observatorul a sesizat președintelui secției existența afișajului electoral în preajma secției de votare, președintele secției i-a solicitat jandarmului din raza secției de votare să înlăture afișul, acesta însă a refuzat, la indicațiile jandarmului mobil de serviciu. A fost nevoie ca președintele secției de votare să sune la Poliție pentru ca afișajul ilegal să fie înlăturat;
- La ora 09.30 aceiași observatori ai APD, aflându-se la secțiile de votare nr. 67 și 68 din incinta Grupului Școlar Agricol Adjdu s-au întâlnit, din nou, cu echipa mobilă a jandarmeriei, care a ținut să menționeze că jandarmii nu se supun președinților secției de votare ci superiorilor lor ierarhici și că nu ei trebuie să înlăture afișajul ilegal;
- La ora 11.30, observatorii Asociației Pro Democrația care au intrat în secția de votare nr. 69 din incinta Spitalului Municipal Adjdu au fost legitimați de jandarmul care asigura paza secției de votare și, deși au prezentat actele de acreditare și Cărtile de identitate, jandarmul a solicitat și carnetul de serviciu; acestuia i s-a explicat că documentul de serviciu este necesar doar reprezentanților mass-media, conform Hotărârii 30 a BEC. Jandarmul a permis, în cele din urmă, accesul observatorilor în secția de votare, dar după câteva minute a venit și a spus că aceștia sunt „consemnați” să nu intre în secțiile de votare. La această replică membrii Biroului Electoral al Secției de Votare și-au exprimat surprinderea cu privire la faptul că unui observator al Asociației Pro Democrația nu i se permite observarea procesului electoral. În urma acestor discuții jandarmul s-a retras;
- La orele 19.00, un observator al Asociației Pro Democrația a fost împiedicat să intre într-o secție de votare din județul Vrancea de către jandarmul prezent acolo care i-a solicitat legitimație de serviciu, deși anterior la secția respectivă fuseseră și alți observatori cărora nu li se solicitase acest lucru. La contestația verbală făcută de observator către președintele secției de votare acesta a sunat la Biroul Electoral Județean care i-a comunicat că trebuie să permită accesul observatorului în secția de votare;

Luând în considerare incidentele relatate mai sus, Asociația Pro Democrația a depus la Inspectoratului Județean de Jandarmi Vrancea o adresă prin care a solicitat analizarea incidentelor și luarea măsurilor disciplinare care se impun (Anexele 8 și 9).

6. Aspecte organizatorice

Nota dominantă a procesului electoral desfășurat în data de 19 mai 2007 a fost dezorganizarea. Acest lucru a fost dovedit de multitudinea de nereguli constatate de observatorii Asociației Pro Democrația pe tot parcursul zilei de vot: de la deschiderea secțiilor de votare, la procesul de vot propriu-zis și până la numărarea voturilor. Dintre cele mai frecvente probleme amintim: nereguli în listele electorale, lipsa indicatoarelor către secțiile de votare, arondarea alegătorilor la alte secții fără a promova această schimbare în rândul alegătorilor, realizarea în mod defectuos a distribuirii buletinelor de vot - numărul de buletine de vot menționat în procesul-verbal nu coincidea cu numărul de buletine de vot primite la nivelul secției de votare, în secțiile de votare plasate în zone turistice numărul de buletine de vot a fost insuficient etc.

Aceste probleme reies și din centralizarea informațiilor din fișa observatorului, document care a fost completat de către toți observatorii ficși și mobili ai APD și prin intermediul căruia am reușit să elaborăm o statistică la nivelul a 1.759 de secții de votare (1.071 secții în care am avut observatori ficși și 688 de secții observate de observatorii mobili) referitoare la respectarea unor prevederi legale care țin, în special, de modul de organizare a procesului electoral la nivelul secției de votare.

În cazul secțiilor observate de către observatorii ficși ai APD, aceasta statistică ne arată că:

- Sigilarea corectă a urnelor s-a realizat în 99,44% din cele 1017 de secții observate;
- Aplicarea ștampilei de control pe toate buletinele de vot s-a făcut în 80,95% din secțiile observate;
- Afișaj electoral în secția de votare sau în jurul acesteia a fost prezent în cazul a 7,28% din secțiile observate;
- Buletinul de vot a fost afișat în secția de votare în 96,36% din secțiile observate;
- Membrii BESV au permis votanților să-și exprime preferințele electorale în baza altor acte decât cele prevăzute de lege în 2,43% din secțiile observate;
- Încredințarea buletinului de vot și a ștampilei doar în baza actului de identitate și a semnăturii în lista electorală s-a făcut în 99,81% din secțiile observate;
- Aplicarea ștampilei pe actul de identitate a fost realizată în 99,16% din secțiile observate;
- Aplicarea timbrului autocolant pe actul de identitate s-a făcut în 99,53% din secțiile observate;
- Anularea buletinelor de vot neîntrebuintate a fost îndeplinită în 98,41% din secțiile observate;
- La închiderea votării, sigiliile urnelor erau intacte în 99,72% de cazuri din secțiile observate;
- Localul a fost corespunzător pentru vot în 98,23% din secțiile observate;

În cele 1.071 secții de votare monitorizate au votat pe lista suplimentară a urnei mobile 2.920 de persoane, iar 181 persoane au votat însoțite în mod nejustificat.

În cazul secțiilor observate de către observatorii mobili ai APD, această statistică ne arată că:

Echipele mobile ale Asociației Pro Democrația au observat procesul electoral de la referendumul din 19 mai 2007 pentru demiterea președintelui României în 688 secții de votare, după cum urmează: deschiderea secției de votare în 77 de secții, procesul de vot în 539 de secții și închiderea secției de votare și procesul de numărare a voturilor în 72 de secții.

În ceea ce privește **deschiderea secției de votare**, observatorii Asociației Pro Democrația au constatat nereguli minore în 22,08% din secțiile de votare (cabinele de vot nu asigură în totalitate secretul votului, numărul ștampilelor „VOTAT” și al tușierelor nu corespunde cu numărul de cabine de vot etc.).

În cazul secțiilor unde observatorii Asociației Pro Democrația au asistat la **desfășurarea procesului de votare**, 92,76% din cele 539 de secții de votare aveau afișate modelul buletinului de vot. Urna mobilă a fost utilizată în cazul a 166 secții de votare, în 7 cazuri (1,30%) neexistând cereri din partea persoanelor la care s-a mers cu urna mobilă. În 3 secții de votare procesul de vot a fost suspendat în perioada în care au fost prezenți observatorii Asociației Pro Democrația, suspendarea făcându-se în condițiile legii.

În cele 539 de secții de votare în care observatorii Asociației Pro Democrația au asistat la procesul de vot, un număr de 2491 alegători nu s-au regăsit în copia după lista electorală permanentă.

Observatorii Asociației Pro Democrația au monitorizat **închiderea secției de votare și procesul de numărare a voturilor** într-un număr de 72 secții de votare. În nici una dintre secțiile observate nu au fost sesizate încălcări ale legii, procesul de numărare a voturilor desfășurându-se în condiții normale.

V. În sprijinul cetățenilor, prin cetățeni, pentru democrație

Metode de comunicare cu cetățenii

Pentru referendumul din 19 mai 2007 privind demiterea Președintelui României, dl Traian Băsescu, Asociația Pro Democrația a dorit să îi apropie și implice și mai mult pe cetățenii României de procesul de observare a corectitudinii organizării și desfășurării proceselor electorale decât oricând altcândva în trecut. Într-adevăr, peste 2.300 de cetățeni au răspuns apelului nostru și ni s-au alăturat, și cu ocazia acestui exercițiu electoral, pentru a observa corectitudinea desfășurării zilei de vot: de la reunirea comisiilor birourilor electorale ale secțiilor de votare și sigilarea urnelor înainte de deschiderea secțiilor de votare până la închiderea secțiilor, numărarea voturilor și redactarea proceselor verbale. Pentru referendumul din 19 mai 2007, Asociația Pro Democrația și-a propus, însă, mai mult decât atât.

De-a lungul timpului, observând procelese electorale desfășurate în România din 1992 până în prezent, Asociația Pro Democrația a realizat că mult mai mulți cetățeni, animați de aceeași dorință de a contribui la îmbunătățirea felului în care sunt organizate procesele electorale din România, ar putea să ne sprijine furnizându-ne informații și atrăgându-ne atenția asupra unor situații problematice. Și mai multora, încă, Asociația Pro Democrația le putea furniza detalii despre cadrul legislativ, normele și procedurile care reglementează organizarea și desfășurarea referendumului dar și sfaturi despre depunerea unor sesizări cu privire la neregulile observate de aceștia. În sprijinul cetățenilor, prin cetățeni, pentru democrație a fost pactul pe care Asociația Pro Democrația l-a făcut cu sine însăși.

Fiecare dintre noi, cetățenii cu drept de vot, poate fi observator al Asociației Pro Democrația. Acesta a fost convingerea care ne-a determinat alegerea unor instrumente de comunicare directă, nemijlocită și neîntreruptă cu cât mai mulți dintre cetățenii care au participat la referendumul din 19 mai 2007. Așadar, Asociația Pro Democrația a ales ca, pentru ziua referendumului privind demiterea Președintelui României, să înființeze o linie verde, un telefon cu acces gratuit, special pentru comunicarea cu cetățenii. Pe lângă aceasta, website-ul "Campaniei APD pentru un referendum corect" www.voteazapebune.ro a fost pus în slujba aceluiași scop de a păstra legătura cu cât mai mulți cetățeni ce urmau să se prezinte la vot.

Scopurile asumate ale acestor instrumente au fost:

- de a oferi cetățenilor care, dintr-un motiv sau altul, nu s-au acreditat ca observatori ai Asociației Pro Democrația, **posibilitatea să ne semnaleze, totuși, neregulile pe care le sesizau** în momentul în care mergeau la secția de votare de care aparțineau pentru a-și exprima votul cu privire la întrebarea referendumului. Aceste sesizări au fost preluate și transmise, pe cât posibil, echipelor mobile de observatori ai Asociației Pro Democrația aflați în apropierea secțiilor de votare semnalate ca fiind locațiile respectivelor nereguli pentru a fi investigate și, după caz, soluționate;
- **de a furniza cetățenilor care ne contactau informații despre prevederile legislative** din domeniul organizării și desfășurării referendumului. Pe baza experiențelor anterioare, Asociația Pro Democrația se aștepta ca numeroși cetățeni să i se adreseze cu întrebări legate atât de procedura de vot cât și cu privire la criteriile care deosebesc activitățile perfect legale de cele la limită sau care trec dincolo de legalitate ale autorităților însărcinate cu organizarea și desfășurarea proceselor electorale.

În sprijinul cetățenilor... și nu numai

Schimbările dese și de fond ale legislației care reglementa organizarea și desfășurarea referendumului din 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României, organizarea deficitară a tuturor aspectelor desfășurării referendumului mai ales la nivel local precum și lipsa de pregătire temeinică a membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare au făcut ca rolurile celor două instrumente de comunicare dintre cetățeni și Asociația Pro Democrația (linia verde a APD precum și website-ul www.voteazapebune.ro) să se lărgescă pentru a include, în cele din urmă, și următoarele aspecte:

- **furnizarea de informații despre procedura de vot**
 - O parte importantă a apelurilor primite de Asociația Pro Democrația la numărul de telefon cu acces gratuit 0800 070 100 venea din partea cetățenilor care ne solicitau lămuriri cu privire la semnificația celor două răspunsuri, “DA” respectiv “NU”, înscrise pe buletinele de vot emise pentru referendumul privind demiterea Președintelui României și care răspundeau la întrebarea “Sunteți de acord cu demiterea Președintelui României, dl Traian Băsescu?”;
 - O altă parte importantă a apelurilor primite pe această temă solicitau Asociației Pro Democrația intervenția pe lângă instituțiile statului pentru a prelungi și insista asupra campaniei de informare a cetățenilor cu privire la semnificația celor două răspunsuri, argumentând că o serie însemnată a alegătorilor nu știau, de fapt, ce să voteze. În plus, semnificația cuvântului “demitere” - ne-au sugerat mulți cetățeni - nu este cunoscut de mulți dintre locuitorii din mediul rural;
- **asistarea cetățenilor în procesul de depunere a unor sesizări către organisme abilitate a le soluționa:** La fel ca la procesele electorale anterioare, un număr însemnat al cetățenilor ni s-a adresat la numărul de telefon cu acces gratuit 0800 070 100 pentru a căuta îndrumare în privința depunerii unor sesizări cu privire la neregulile observate în secția de votare în care-și exprimau opțiunea electorală;
- **asistență membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare:** Cu o situație cel puțin neobișnuită s-au confruntat membrii și voluntarii Asociației Pro Democrația care au răspuns, pe parcursul zilei votării, la tel verde 0800 070 100 și care au discutat, în trei ocazii distincte, cu membrii unor birouri electorale ale circumscripțiilor electorale. Motivele pentru care membrii BESV au ales să contacteze Asociația Pro Democrația au fost:
 - de a solicita informații cu privire la prelungirea programului de vot și cu privire la procedurile ce trebuie îndeplinite în cazul buletinelor de vot nefolosite. Deși aceste informații ar fi trebuit să le fie comunicate de către birourile electorale județene, cel puțin doi președinți ai unor secții de votare au ales să se adreseze Asociației Pro Democrația pentru a se lămuri întru totul în această privință;
 - pentru a legitima deciziile luate în calitate de membri ai birourilor electorale ale secțiilor de votare. Mai exact, un Președinte al unui birou electoral al unei secții de votare ne-a contactat pentru a-i demonstra unui cetățean care dorea să voteze fără a avea unul din actele de identitate în baza căruia să poată vota că decizia sa de a-i refuza dreptul de a vota este perfect legală;
- **furnizarea de asistență observatorilor altor organizații neguvernamentale:** un observator acreditat de o altă organizație neguvernamentală pentru a observa referendumul din 19 mai 2007 a contactat Asociația Pro Democrația solicitând asistență în soluționarea unei probleme cu care se confrunta, și anume interzicerea accesului în incinta Biroului Electoral Județean Craiova.

În ziua de 19 mai 2007, în intervalul orar 07.00 și 24.00 în care linia de telefon cu acces gratuit 0800 070 100 a funcționat, Asociația Pro Democrația a primit 922 de apeluri. Dintre acestea, 265 au fost sesizări ale unor nereguli și înregistrate ca atare, restul de 657 de apeluri reprezentând solicitări de informații, asistență dar și, din păcate, exprimarea preferinței cetățenilor pentru un rezultat sau altul la referendum. În plus, Asociația Pro Democrația a primit aproximativ 100 de e-mailuri din partea vizitatorilor website-ului www.voteazapebune.ro.

Dintre solicitările de informații sau asistență venite pe linia verde și pe website-ul www.voteazapebune.ro, cele mai frecvente situații au fost:

- informații de natură legislativă cu privire la organizarea și desfășurarea alegerilor. Dintre întrebările cele mai frecvente amintim solicitările de informații cu privire la actele de identitate în baza cărora cetățenii își puteau exprima votul, detalii cu privire la condițiile în care poate fi solicitată urna mobilă și informații despre procedura pentru o astfel de solicitare;
- informații cu privire la semnificația răspunsurilor înscrise pe buletinele de vot.

Cât privește sesizările venite din partea cetățenilor cu privire la aspecte considerate de aceștia ca fiind problematice în desfășurarea votării, cele mai importante au fost:

- Alegătorilor nu le este solicitat să semneze lista electorală după ce votează;
- Secția de votare se află la altă adresă;
- Materiale electorale în vecinătatea secției de votare;
- Persoane care votează în locul altor alegători;
- Nereguli cu listele electorale permanente;
- Transportarea alegătorilor la secția de votare cu mijloace de transport aparținând unor partide politice;
- Campania electorală de la TV (transmiterea felului în care au votat diferite personalități);
- În secția de votare, alegătorii sunt influențați să voteze o anumită opțiune;
- Alegătorului care votează nu i se aplică ștampila/timbrul autocolant pe actul de identitate;
- Urna mobilă nu a fost trimisă la cerere;
- Suspiciuni de turism electoral din cauza prezenței alegătorilor în grupuri organizate;
- Alegătorii sunt împiedicați să voteze în secția de votare, deși au acest drept;
- Insuficiența secțiilor de votare din străinătate;
- Incoerența reprezentanților Ministerului Afacerilor de Externe în ceea ce privește procedura de vot în secțiilor organizate în afara granițelor țării.

Intervențiile Asociației Pro Democrația în urma sesizărilor telefonice

Ca urmare a sesizărilor primite din partea cetățenilor, observatorii APD (mobili sau ficși) au făcut tot posibilul pentru a ajunge în secțiile semnalate de aceștia. Pe lângă furnizarea de asistență cu privire la procedura de depunere a unei sesizări la biroul electoral al secției de votare la care-și exprimau votul și sesizau nereguli, Asociația Pro Democrația a depus eforturi pentru a trimite, în secțiile de votare sesizate de cetățeni, echipe mobile de observatori. Aceste echipe mobile aveau rolul de a observa modul de desfășurare a procesului electoral și, în situația în care problemele semnalate erau confirmate, să depună sesizări la BESV, BEJ sau BEC pentru rezolvarea acestora.

Printre intervențiile Asociației Pro Democrația în urma sesizărilor primite, amintim:

1. Încă dinaintea referendumului, Asociația Pro Democrația atrăsese atenția asupra posibilității de fraudare a procesului electoral din 19 mai 2007 prin metoda Cămășii „albastră”. Aceasta reprezintă o metodă de fraudare prin care alegătorul se declară incapabil să se concentreze asupra votului și cere asistența unui anume membru al biroului secției de votare - cel în „cămașa albastră”, spre exemplu. În practică au existat o serie de situații în care nu a fost clară calitatea persoanei care are dreptul de a însoți alegătorii cu disabilități

- sau în vârstă în cabina de vot. Astfel, dacă în conformitate cu Legea 3 din 2000, Art. 39. Alin 2 „Participantul la referendum, care, din motive temeinice, constatate de președintele biroului electoral al secției de votare, nu poate să voteze singur, are dreptul să cheme în cabina de votare un însoțitor ales de el, în scopul de a-l ajuta”, BEC a trebuit să precizeze expres prin Hotărârea BEC Nr. 11, Art. 6 faptul că însoțitorul nu poate să aibă calitatea de membru al biroului electoral sau observator. (Anexa 10).
2. Întrucât primăriile au fost parte a angrenajului instituțional implicat în organizarea Referendumului, o serie de primari au argumentat că acest lucru le conferă dreptul de a fi prezenți în cadrul secțiilor de votare pentru a „veghea” la buna desfășurare a votului. Acest lucru se datorează ambiguității Art. 33 din legea 3 din 2000 în care la alin 3 se precizează că „În afară de membrii biroului electoral al secției de votare și de delegații acreditați de Biroul Electoral Central nici o altă persoană nu poate staționa în locurile publice din zona de votare sau în localul de vot peste timpul necesar pentru efectuarea operațiunii de votare”. În urma unor convorbiri ai reprezentanților Asociației Pro Democrația cu membrii BEC, s-a precizat faptul că primarii nu au dreptul de a staționa în secțiile de votare, iar acest lucru a fost transmis către observatorii organizației și cetățenilor care ne contactau pe linia verde sau pe e-mail.
3. Situația observatorilor a generat o serie de tensiuni în unele secții de votare ca și în cazul unor alegeri anterioare. Întrucât, la existența sesizării cu privire la încercarea unor partide politice de a-și trimite observatori prin intermediul unor ziare, BEC a cerut prin Hotărârea 30 ca orice ziarist prezent să aibă o adeverință de angajare, unii președinți ai secțiilor de votare au cerut acest lucru și de la observatorii organizațiilor neguvernamentale. Această situație a fost rezolvată în urma intervenției directe a BEC, la sesizarea Asociației Pro Democrația.

Sesizările primite în ziua referendumului pentru demiterea Președintelui României, dl Traian Băsescu, din partea cetățenilor au confirmat, alături de sesizările formulate de observatorii Asociației Pro Democrația, capacitatea redusă a administrăției electorale românești de a organiza în mod corect și eficient procesele de vot. Nemulțumirile cetățenilor României (cu reședința în România sau în străinătate) față de organizarea și desfășurarea referendumului din 19 mai 2007 trebuie să reprezinte un semnal de alarmă pentru autoritățile centrale și locale românești din partea cărora se așteaptă o reacție fermă de a stopa tendința de degradare a standardelor privind organizarea și desfășurarea proceselor electorale.

VI. Analiza post-referendum

Parte a efortului de monitorizare a desfășurării referendumului din 19 mai, Asociația Pro Democrația a decis pentru prima dată să efectueze o evaluare post-referendum pentru a strânge date de la persoanele cele mai bine informate cu privire la detaliile tehnice ale desfășurării procesului de votare, respectiv președinților Birourilor Electorale Județene și președinților birourilor electorale ale secțiilor de votare.

Analiza a avut două componente: o serie de chestionare adresate președinților și membrilor secțiilor de votare și o serie de mese rotunde, în cadrul cărora s-au discutat dificultățile întâmpinate pe parcursul procesului electoral, precum și soluții de rezolvare a acestora.

A. Analiza statistică a chestionarelor adresate Președinților Birourilor Electorale ale Secțiilor de Votare

În total total au fost colectate un număr de 87 de chestionare (Anexa 10) din 7 localități¹. Cu toate că eșantionul nu este unul reprezentativ din punct de vedere statistic pentru toate secțiile de votare, poate oferi o imagine ilustrativă asupra anumitor aspecte legate de organizarea procesului de votare.

1. Programul de instruire

Programele de instruire organizate prin grija prefecturilor au fost parcurse de toți președinții secțiilor de votare, iar în general calitatea a fost apreciată drept bună². Întrucât fiecare dintre respondenți a dat un răspuns pozitiv la aceasta întrebare, așadar, în fiecare Birou Electoral al Secției de Votare (BESV) a fost organizat un program de instruire, care să familiarizeze atât președinții secțiilor de votare cât și membrii cu desfășurarea procesului de votare. Totuși, din punct de vedere al duratei programului de instruire se poate observa o mare variație. Dacă în 4 dintre

localități acest instructaj a durat 2-3 ore, în 6 localități media a fost de peste 8 ore. Per ansamblu media duratei a fost de 4 ore și 20 de minute.

Aproximativ 86% dintre cei care au completat chestionarul au considerat că informația obținută în timpul instructajului a fost suficientă pentru a acoperi cea mai mare parte din aspectele tehnice și legale legate de desfășurarea procesului de vot. Cei mai mulți dintre respondenți au apreciat că instructorii care le-au furnizat informațiile necesare cu privire la desfășurarea referendumului au dat explicații satisfăcătoare și au acoperit toată aria

¹ Râmnicu Vâlcea, Lupeni, Caracal, Sibiu, Onești, București, Brașov

² O medie de 3.21 pe o scala de la 1 (Foarte proastă) la 4 (Foarte bună)

informativă. Astfel, calitatea instructorilor care au susținut aceste programe de instrucție a obținut o medie de 3.27.

Atunci când au fost rugați să îi aprecieze pe ceilalți membri ai BESV din punct de vedere al pregătirii (inclusiv cunoștințe legislative) pentru îndeplinirea sarcinilor care le-au revenit în procesul de organizare a votului, aprecierea președinților BESV a fost relativ pozitivă cu o medie de 3.13, același lucru fiind valabil și pentru aprecierea imparțialității politice în procesul de organizare a votului, cu o medie de 3.23.

2. Relația cu celelalte instituții implicate în organizarea Referendumului

Per ansamblu, relația cu Birourile Electorale Județene în perioada de organizare a referendumului a fost apreciată drept bună, cu o medie de 3.29. De altfel, doar 13% din respondenți au menționat existența unor probleme tehnice legate de organizarea transportului, predarea buletinelor și a celorlalte materiale necesare desfășurării procesului electoral. Principala cauză a acestor probleme a fost, în opinia membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare chestionați, lipsa de organizare a procesului, aspect care a îngreunat predarea buletinelor de vot. De asemenea, disponibilitatea primărilor de a răspunde solicitărilor înaintate de membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare, legate de problemele apărute în perioada de organizare a Referendumului a fost considerată drept bună, cu o medie de 3.33.

3. Aspecte tehnice ale organizării votului

Cu toate că au existat probleme legate de slaba securizare a urnelor de vot, buletine de vot transparente, tușul de proasta calitate sau cabine insuficient iluminate calitatea materialelor puse la dispoziție de primării, organizarea procesului de votare a fost considerată drept bună, cu o medie de 3.28.

La întrebarea privind situațiile pe care nu au știut să le rezolve în cadrul secției de votare nu a fost menționată nici o situație iar per ansamblu fiind menționată doar o situație în care au fost nevoiți să apeleze la BEJ pentru rezolvarea unor probleme. O situație similară se observă și în cazul întrebărilor cu privire la sesizări verbale și scrise de la membrii BESV sau de la cetățeni, fiind menționate doar trei astfel de sesizări. Nu a fost menționată nici o situație în care să fie solicitată intervenția jandarmilor.

Ulterior încheierii procesului de votare procesul de numărare a voturilor a durat între 1 și 3 ore cu o medie de 1 ora și 10 minute, timpul de așteptare pentru predarea proceselor de votare și a buletinelor de vot din momentul ajungerii la BEJ fiind mari, cu o medie de 3 ore și jumătate.

La întrebarea privind sugestiile pentru o mai bună desfășurare a pregătirii procesului electoral la viitoarele scrutinuri, din totalul celor chestionați doar 3 persoane au răspuns, aceștia propunând ca soluții o mai bună organizare la nivel BEJ. Aceste soluții se referă la înființarea în unul din orașele sau municipiile din județe a unui birou subordonat BEJ pt o mai bună organizare, mai bună organizare la predarea/primirea rezultatelor pentru a se evita orele de așteptare după încheierea votării, o mai bună organizare și observatori.

Concluzii

Din analiza chestionarelor, reiese o imagine relativ pozitivă privind calitatea pregătirii referendumului organizat în 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României. Conform analizei acestora, cu toate că au existat o serie de probleme, în general președinții birourilor

electorale ale secțiilor de votare nu au întâmpinat probleme în perioada de pregătire și desfășurare a votului.

B. Analiza informațiilor obținute în urma meselor rotunde

Pentru a verifica percepția factorilor direct implicați (președinții și membrii BEJ și președinții și membrii BESV) în legătură cu aspecte legate de procesul electoral, Asociația Pro Democrația a organizat patru mese rotunde în județele Brăila și Hunedoara³.

Asociația Pro Democrația nu are pretenția ca informațiile rezultate în urma acestor mese rotunde să fie reprezentative pentru întreaga țară, însă ele constituie două studii de caz care, coroborate cu informațiile colectate prin intermediul observatorilor Asociației Pro Democrația, ne oferă o radiografie mai fidelă a derulării procesului electoral din 19 mai 2007 din două perspective diferite.

- Președinții secțiilor de votare din Hunedoara au ridicat problema legată de deplasarea acestora către Prefectura județului, unde, conform legii, se depuneau buletinele de vot și procesele verbale. Participanții la dezbateri – membri ai birourilor electorale ale secțiilor de votare din județ - au cerut sprijinul Asociației Pro Democrația pentru inițierea unui demers care să aibă ca finalitate simplificarea procedurii de depunere a proceselor verbale și a buletinelor de vot, de o manieră în care să se facă posibilă ori o programare de către Prefectură, pentru reprezentanții secțiilor de votare din Valea Jiului, sau depunerea întregii documentații la sediul Oficiului Prefectural Petroșani, sub pază, sau ridicarea acestora de către un delegat din partea Prefecturii.
- De asemenea, din partea tuturor celor prezenți la dezbaterile care s-au desfășurat la nivelul celor cinci localități, au fost propuse îmbunătățiri la nivel de comunicare între cei care se ocupă de instruirile președinților secțiilor de votare și aceștia.
- În ceea ce privește organizarea și buna desfășurare a proceselor electorale în general, au fost discutate aspecte legate de capacitatea slabă a membrilor partidelor politice din birourile secțiilor de votare de observare a procesului electoral, iar ca modalitate de rezolvare a acestui aspect, a fost propusă soluția de implicare a Asociației Pro Democrația pentru pregătirea membrilor birourilor ale partidelor politice.
- Slaba calitate a hârtiei folosită pentru buletinele de vot a fost adusă în discuție de toți cei prezenți la dezbateri. Ca soluție, a fost agreată propunerea ca un standard minim al calității hârtiei să fie reglementat la nivel național.
- De asemenea, la Lupeni, cei prezenți la dezbateri au adus în discuție spațiile improprii în care s-au amenajat secții de votare, atât pentru referendumul din 19 mai 2007, cât și pentru alegerile din 2004 și 2005.
- La Lupeni și Craiova au fost aduse în discuție aspecte legate de modul în care au fost concepute listele electorale, reproșând, indirect, acest aspect serviciului de evidență a populației, care nu actualizează baza de date. Astfel, a fost recunoscut faptul că pe liste au apărut persoane decedate, repetându-se situația din 2004 și 2005.

Mulțumim pe această cale președinților și membrilor BEJ și BESV care au fost de acord să ne răspundă la chestionare și să participe la dezbaterile organizate de Asociația Pro Democrația contribuind, astfel, la sporirea calității și relevanței analizei procesului electoral.

³ Brăila, Lupeni, Petroșani și Uricani.

Concluzii

În urma meselor rotunde din cele două județe reies aceleași probleme identificate și de către observatorii Asociației Pro Democrația, probleme ce țin de aspectele administrative și de necunoașterea prevederilor legale ce reglementează fiecare proces electoral în parte.

În capitolul următor sunt prezentate centralizat problemele identificate în urma desfășurării referendumului pentru demiterea Președintelui României, din 19 mai 2007.

VII. Concluzii și recomandări

Asociația Pro Democrația a încercat, cu ocazia fiecărui proces electoral nu doar să evidențieze problemele întâlnite, dar și să ofere soluții pentru rezolvarea lor. Asociația Pro Democrația nu își propune să se erijeze în postura de legislator, ci își oferă sprijinul și expertiza celor care au aceste atribuții și care au dorința de a îmbunătății starea de fapt în ceea ce privește derularea proceselor electorale din România.

Mai jos găsiți, centralizate, problemele întâmpinate în derularea referendumului pentru demiterea Președintelui României, în funcție de natura acestora - administrative sau legislative - precum și soluțiile propuse de către Asociația Pro Democrația pentru reglementarea fiecăreia dintre ele.

Aspecte administrative

Ca și în exercițiile electorale anterioare, una dintre principalele cauze ale problemelor identificate de Asociația Pro Democrația la organizarea și desfășurarea referendumului din 19 mai 2007, rezidă, în opinia noastră, în capacitățile reduse ale autorităților însărcinate cu buna organizare a referendumului de a se achita de aceste sarcini.

În continuare vă prezentăm principalele problemele administrative identificate ca urmare a observării procesului de vot din 19 mai 2007 precum și soluțiile propuse de Asociația Pro Democrația pentru rezolvarea acestora și îmbunătățirea, pe cale de consecință, a calității modului de organizare și desfășurare a alegerilor din România.

1. Actualizarea listelor permanente

Lipsa de rigurozitate a autorităților publice în alcătuirea și actualizarea listelor conținând cetățenii cu drept de vot a părut, în numeroase cazuri ale referendumului din 19 mai 2007, mai pregnantă decât în cazul celorlalte procese electorale observate de Asociația Pro Democrația în trecut. Neactualizarea sau greșirea introducerii datelor în listele electorale permanente poate afecta serios desfășurarea proceselor electorale, îngreunând procesul de vot și contribuind, astfel, la formarea unor aglomerări sau făcându-i pe anumiți cetățeni să aleagă să nu mai voteze.

Cum a făcut-o și în trecut, Asociația Pro Democrația insistă asupra importanței actualizării corecte și riguroase a listelor electorale subliniind faptul că o astfel de ameliorare a organizării proceselor electorale poate contribui, în mod considerabil, la diminuarea suspiciunilor de fraudă.

2. Eliberarea, distribuirea și folosirea cărților de alegător

Posibilitatea ca alegătorii posesori de cărți de identitate să poată vota în mai multe secții de votare (și, deci, de mai multe ori) a fost, așa cum am discutat pe parcursul întregului raport, una dintre principalele amenințări la adresa corectitudinii referendumul din 19 mai 2007. Încapacitatea autorităților publice centrale de a respecta prevederile Legii 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului care stipula că distribuirea cărților de alegător să se facă până la 31

decembrie 2006 a făcut imposibilă folosirea celei mai eficiente metode de prevenire a fraudei proceselor electorale prin votul multiplu.

Asociația Pro Democrația subliniază, din nou, faptul că eliberarea, distribuirea și folosirea exclusivă a cărților de alegător pentru legitimarea persoanelor care se prezintă la urne pentru a-și exercita preferințele electorale reprezintă una dintre cele mai solide metode de stopare a fenomenului votului multiplu.

3. Stabilirea din timp a secțiilor de votare și informarea cetățenilor cu privire la arondarea acestora

Una dintre problemele semnalate Asociației Pro Democrația atât de către cetățenii care veneau să voteze în secțiile în care și-au desfășurat activitatea observatorii APD cât și de cei care ne-au contactat la linia de telefon cu acces gratuit 0800 070 100 a fost schimbarea arondării cetățenilor la secțiile de votare și absența totală a vreunei campanii de informare cu privire la aceste schimbări.

Pentru evitarea creării unor situații de confuzie pentru alegători și, deci, pentru o bună desfășurare a procesului de vot, Asociația Pro Democrația recomandă autorităților competente afișarea din timp a listelor secțiilor de votare și a arondărilor acestora, astfel încât cetățenii să se poată informa până în ziua votului unde își pot exprima preferințele electorale.

4. Promovarea statutului observatorului intern și internațional

Ca la fiecare dintre procesele electorale organizate în România, și la referendumul din 19 mai 2007 observatorii independenți ai organizațiilor neguvernamentale au întâmpinat probleme în ceea ce privește accesul în secțiile de votare și desfășurarea activității de observare a desfășurării zilei de vot.

Cum cele mai multe din problemele întâmpinate de observatori au fost cauzate de necunoașterea, de către membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare, a tuturor prevederilor legislației care a reglementat organizarea și desfășurarea referendumului, Asociația Pro Democrația propune menționarea, în cadrul instruirilor pentru președinții secțiilor de votare, a tuturor aspectelor privind persoanele autorizate să se afle în secțiile de votare, a drepturilor și obligațiilor acestora (mass-media, observatori).

5. Formarea unui corp de „funcționari electorali”

Atât diferențele importante dintre pregătirea diverșilor membri ai birourilor electorale observate prin compararea sesizărilor primite de la observatorii APD cât și ca urmare a discuțiilor purtate la mesele rotunde organizate de APD după referendum, putem spune că nu există o unitate în ceea ce privește instruirea președinților birourilor electorale ale secțiilor de votare.

Problemele dintre cele mai diverse precum și varietatea de soluții pentru rezolvarea acestor probleme alese de membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare dovedesc faptul că prevederile legislative relevante pentru organizarea și desfășurarea referendumului nu au fost cunoscute în aceeași măsură de membrii tuturor secțiilor de votare.

Lipsa de pregătire unitară a președinților BESV precum și suspiciunile de partizanat politic al acestora subliniază importanța alcătuirii unui corp de „funcționari electorali” excelent pregătiți din punctul de vedere al legislației electorale și a căror independență politică să nu stea sub semnul întrebării. Această necesitate este, în prezent, cu atât mai pregnantă cu cât următorii trei ani calendaristici reprezintă tot atâția ani electorali pentru România.

Asociația Pro Democrația subliniază importanța uniformizării instruirilor pentru președinții secțiilor de votare, astfel încât toți președinții birourilor electorale ale secțiilor de votare să cunoscă aceleași informații. Un instrument eficace pentru atinigeria acestui scop este, în opinia APD, crearea unui manual de instruire în care să fie precizate atribuțiile și activitățile specifice în ziua votării, manual care să fie folosit în cadrul tuturor instruirilor organizate în preajma alegerilor pentru președinții birourilor electorale ale secțiilor de votare.

În plus, pentru sporirea credibilității membrilor birourilor electorale a secțiilor de votare și, implicit, a întregului proces de vot, Asociația Pro Democrația solicită verificarea, veritabilă, a neafilierii politice a președinților BESV și sancționarea abaterilor de la acest principiu al nepartizanatului politic.

6. Alte probleme

Pe lângă recomandările de natură organizatorică menționate mai sus, Asociația Pro Democrația a mai identificat, cu ocazia referendumului din 19 mai 2007, o serie de probleme în organizarea și desfășurarea zilei de vot pe care vi le prezentăm mai jos:

- Procedura greoaie și de lungă durată de predare a proceselor verbale și a celorlalte acte la sfârșitul zilei;
- Timpul îndelungat pentru ca deciziile BEC să ajungă în timp util la președinții BESV, pentru a putea fi puse în aplicare;
- Spații neadecvate pentru amenajarea secțiilor de votare;
- Lipsa de dotare a secțiilor de votare cu telefon, pentru a putea comunica mai ușor cu BEJ și BEC.

Aspecte legislative

Pe lângă problemele ce țin de felul în care autoritățile competente și-au adus contribuția la organizarea referendumului din 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României, Asociația Pro Democrația atrage atenția, în continuare, asupra existenței unor probleme de natură legislativă care influențează buna desfășurare a proceselor electorale.

1. Coerența legislației electorale

Ca și în cazul alegerilor și referendumurilor anterioare, Asociația Pro Democrația accentuează impactul negativ pe care-l au schimbările frecvente a legislației electorale și lipsa unei armonizări a noilor acte normative cu cele anterioare asupra modului de organizare și desfășurare a proceselor electorale românești.

APD insistă asupra necesității elaborării unei legi unice referitoare la procesele electorale pentru a aduce uniformitate și coerență în acest domeniu. Acest demers ar marca sfârșitul suprapunerilor legislative care reglementează același aspect în mai multe legi (legea alegerilor locale, a alegerilor pentru Camera Deputaților și Senatului, pentru organizarea referendumului) precum și confuzia cauzată de trimiterile extensive dintr-o lege către prevederile alteia.

2. Întărirea principiului nepartizanatului politic al membrilor BESV

Deși legislația electorală actuală afirmă principiul nepartizanatului politic al membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare, aceasta nu conține și prevederi care să asigure nepartizantul și obiectivitatea președinților birourilor electorale ai secțiilor de votare și a locuitorilor acestora.

Pentru a aplica, de facto, acest principiu, Asociația Pro Democrația propune introducerea, în prevederile legii, a obligativității ca persoanele care sunt incluse pe listele de propuneri pentru președinți de birouri de secții de votare și reprezentanții acestora să nu fi fost membri ai niciunui partid politic în ultimii doi ani.

3. Reglementarea strictă a folosirii urnei mobile

Pentru referendumul din 19 mai 2007, nu au existat prevederi care să elimine suspiciunile de folosire în mod fraudulos a urnei mobile. Dacă, în 2004, Biroul Electoral Central acceptase solicitarea APD de a adopta o hotărâre prin care urna mobilă putea să fie trimisă doar ca urmare a depunerii, alături de solicitare a urnei, a unor documente justificative pentru imposibilitatea votantului de a se deplasa la secția de votare, aceeași instituție a refuzat această solicitare în 2007.

Pentru limitarea posibilității de fraudare a proceselor electorale prin intermediul urnei mobile, Asociația Pro Democrația consideră ca fiind necesară instituirea, prin lege, a obligativității ca urna mobilă să poată fi folosită doar pentru cazurile în care cererea alegătorului de a-i fi trimisă o astfel de urnă la domiciliu să fie însoțită de copii ale unor acte medicale sau alte acte oficiale doveditoare a situației de sănătate a solicitantului de natura a-l împiedica să se deplaseze;

4. Garatarea corectitudinii tipăririi buletinelor de vot

Legislația electorală românească nu conține nici un fel de prevederi care să garanteze corectitudinea tipăririi buletinelor de vot și a folosirii lor în procesul votării. Situația calității proaste a buletinelor de vot precum și problemele întâmpinate în procesul de predare-primire a lor determină Asociația pro Democrația să insiste asupra reglementării, prin lege, a condițiilor și posibilității reale pentru partidele politice și organizațiile care observă alegerile de a urmări procesul de tipărire și distribuire a buletinelor de vot.

Asociația Pro Democrația consideră că una dintre condițiile esențiale ce pot contribui la îmbunătățirea proceselor electorale din România este adoptarea unei legislații unitare în domeniu care să ia în considerare toate aspectele ce țin de organizarea și desfășurarea acestora. O legislație unitară, coerentă, proiectată pe termen lung, care să poată fi cunoscută de toți actorii implicați: un Cod Electoral.

Un astfel de Cod Electoral ar urma să cuprindă prevederi generale, privind organizarea, valabile pentru orice proces electoral și prevederi specifice pentru alegerea senatorilor și deputaților, a primarilor și a consilierilor locali și județeni, a președintelui României și a deputaților europeni.

Anexe

Anexa 1

25 aprilie 2007

În atenția domnului Călin Popescu-Tăriceanu
Prim Ministru
Guvernul României

SOLICITARE

Stimate domnule Călin Popescu Tăriceanu,

Încă din 1990, Asociația Pro Democrația (APD) a manifestat o preocupare constantă pentru asigurarea desfășurării unor alegeri libere și corecte, atât din punct de vedere al cadrului legal, cât și din acela al monitorizării procesului electoral la nivelul secțiilor de votare.

De-a lungul timpului, eforturile APD din domeniul îmbunătățirii legislației electorale au fost susținute mai degrabă la nivel declarativ de clasa politică, astfel încât ne găsim și astăzi, din punct de vedere al cadrului legal, în aceeași situație în care ne găseam și în cazul alegerilor parlamentare și prezidențiale din 2004. **Posibilitatea votului multiplu** există în continuare, în condițiile în care nu se votează cu cartea de alegător iar elementele de siguranță pentru cartea de identitate sunt insuficiente. Acest lucru va permite, practic, oricărei persoane care nu se află în localitatea de domiciliu să voteze de câte ori dorește.

Vă reamintim că, așa cum a rezultat din cercetarea realizată de Asociația Pro Democrația cu ocazia alegerilor parlamentare din noiembrie 2004, **351 de alegători**, reprezentând **3,76%** din cei **9.322 de alegători** care au votat în secțiile de votare la care au fost arondați și care au fost "verificați" de APD, **au votat de cel puțin două ori pe teritoriul județului Ilfov.**

În plus, recomandările Raportului OSCE/ODIHR asupra alegerilor din 2004 privind reforma legislației electorale, inclusiv problema votului multiplu, nu au fost urmate iar problemele sesizate la referendumul din 2003 pentru modificarea Constituției României se pot repeta.

Asociația Pro Democrația consideră că, deși cea mai bună soluție ar fi recursul la cartea de alegător, timpul scurt până la organizarea referendumului face imposibilă aplicarea Legii 3/2000 în această privință. În aceste condiții, singura soluție rămâne realizarea unei baze de date informatizate, centralizate la nivelul Biroului Electoral Central sau a Ministerului Internelor și Reformei Administrative care să cuprindă toate persoanele care și-au exercitat dreptul de vot, astfel încât să poată fi verificate eventualele iregularități dar mai ales pentru a descuraja tentativa votului multiplu.

Bd. Maresal Al. Averescului 17 - în incinta Complexului Social de Servicii "Sf. Ecaterina" - Pavilion 7, Et. 3,

Sector 1, București, România

Telefon: (+4021) 222 82 45

Tel/Fax: (+4021) 222 82 54

E-mail: apd@apd.ro

Web: www.apd.ro

În plus, finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale trebuie să-și găsească, și ea, reglementări clare în textul legii. Prevederile Legii 334/2006 privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale oferă un cadru potrivit pentru reglementarea acestui aspect al desfășurării referendumului.

Pe fondul de suspiciune amplificat de actuala criză politică, garantarea exercitării, de către cetățenii României, a opțiunii față de problema supusă referendumului și asigurarea corectitudinii acestui proces devine crucială pentru viitorul democrației românești și imaginea acesteia în lume. De aceea, vă solicităm, domnule Prim Ministru, modificarea, prin Ordonanță de Urgență, a Legii 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului și a Legii 334/2006 pentru finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale în sensul introducerii modificărilor propuse mai sus și al luării tuturor măsurilor pentru a asigura condițiile unui exercițiu de participare cetățenească transparent și corect.

În condițiile în care, în absența unor reglementări clare, votul multiplu rămâne posibil, Asociația Pro Democrația consideră cadrul legal ce va reglementa organizarea și desfășurarea referendumului ca fiind problematic și subliniază faptul că acesta nu va putea asigura condițiile unui referendum corect și transparent, făcând imposibilă orice tentativă de observare a procesului de votare.

Asociația Pro Democrația își exprimă disponibilitatea de a oferi asistență specialiștilor Guvernului pentru îmbunătățirea cadrului legal în sensul celor prezentate mai sus dar așteaptă aceeași disponibilitate și din partea acestora. În absența oricărei dovezi de deschidere, Asociația Pro Democrația se va retrage din orice acțiune de observare a referendumului din 19 mai.

Cu stimă,

Cristian Pîrvulescu
Asociația Pro Democrația

Bd. Maresal Al. Averescu nr 17- in incinta Complexului Social de Servicii "Sf. Ecaterina" - Pavilion 7, Et. 3,

Sector 1, Bucuresti, România

Telefon: (+4021) 222 82 45

Tel/ Fax: (+4021) 222 82 54

E-mail: apd@apd.ro

Web: www.apd.ro

Anexa 2

3 septembrie 2007

Domnului Octavian Opreș
Președinte
Autoritatea Electorală Permanentă

SOLICITARE

Stimate domnule Octavian Opreș,

Asociația Pro Democrația (APD) este o organizație neguvernamentală, non-profit și neafiliată politic, cu caracter civic, înființată în 1990, a cărei misiune este de a promova democrația în România prin stimularea participării civice.

Una dintre preocupările centrale ale Asociației Pro Democrația, încă de la înființarea sa, o reprezintă sporirea corectitudinii procesului electoral din România și îmbunătățirea acestuia. Acesta este și motivul pentru care APD a fost interesată de modalitatea de organizarea și desfășurarea ultimului proces electoral din România – referendumul din 19 mai 2007 pentru suspendarea Președintelui României.

În acest context ne adresăm dumneavoastră, stimate domnule Opreș, cu următoarele două solicitări:

1. Am dori să aflăm dacă Autoritatea Electorală Permanentă a elaborat un raport privind desfășurarea referendumului pentru demiterea președintelui României din 19 mai 2007 și, dacă da, cum poate Asociația Pro Democrația intra în posesia acestuia?
2. Am dori să aflăm, de asemenea, în ce stadiu se află procesul de introducere a datelor din listele suplimentare și speciale în baza de date, prevăzută în OUG pentru completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, din 9 mai 2007 și când estimați că se va finaliza acest proces.

Vă mulțumim și vă asigurăm, stimate domnule Președinte, de întregul nostru sprijin în activitatea pe care instituția pe care o conduceți o desfășoară.

Cu stimă,
Ana-Maria Moșneagu
Director executiv
Asociația Pro Democrația

Bd. Maresal Al. Averescu nr 17- in incinta Complexului Social de Servicii "Sf. Ecaterina" - Pavilion 7, Et. 3,

Sector 1, București, România

Telefon: (+4021) 222 82 45

Tel/Fax: (+4021) 222 82 54

E-mail: apd@apd.ro

Web: www.apd.ro

Anexa 3

MONITORUL OFICIAL AL ROMÂNIEI, PARTEA I, Nr. 317/11.V.2007

5

ORDONANȚE ȘI HOTĂRĂRI ALE GUVERNULUI ROMÂNIEI

GUVERNUL ROMÂNIEI

ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ pentru completarea Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului

Având în vedere imperativul asigurării unui proces electoral corect și termenul foarte scurt rămas până la data desfășurării referendumului național din data de 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României,

ținând cont de deficiențele constatate în procesul de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, care nu permit existența unui control eficient referitor la identificarea și sancționarea persoanelor care votează multiplu,

toate acestea vizând interesul public și constituind o situație extraordinară, a cărei reglementare nu poate fi amânată,

în temeiul art. 115 alin. (4) din Constituția României, republicată,

Guvernul României adoptă prezenta ordonanță de urgență.

Articol unic. — După articolul 43 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 24 februarie 2000, cu modificările și completările ulterioare, se introduce un nou articol, articolul 43¹, cu următorul cuprins:

„Art. 43¹. — (1) Procesul-verbal pentru consemnarea rezultatului referendumului, însoțit de buletinele de vot nule și cele contestate, de contestațiile formulate și de listele electorale suplimentare completate la secția de votare, va fi înaintat biroului electoral de circumscripție de către președintele biroului electoral al secției de votare, însoțit de cel puțin 2 membri ai biroului, stabiliți prin tragere la sorți, și de pază militară.

(2) Buletinele de vot folosite, cele neîntrebuintate și cele anulate, ștampilele de la secția de votare, copiile de pe listele electorale permanente și listele electorale speciale, folosite în secția de votare, se depun spre arhivare la judecătoria la care este arondată unitatea administrativ-teritorială pe raza căreia se află secția de votare.

(3) Copiile de pe listele electorale permanente și listele electorale speciale vor fi păstrate, în conformitate cu prevederile Legii Arhivelor Naționale nr. 16/1996, cu modificările și completările ulterioare, în arhiva judecătoriilor, separat de celelalte documente și materiale electorale și de documentele acestor instanțe, pentru a putea fi consultate în vederea depistării unor eventuale voturi multiple.

(4) Procesul-verbal întocmit de biroul electoral de circumscripție, însoțit de toate procesele-verbale ale secțiilor de votare din circumscripție și de listele electorale suplimentare primite, precum și de contestațiile formulate, va fi înaintat la Biroul Electoral Central.

(5) Biroul Electoral Central va înainta listele electorale suplimentare Autorității Electorale Permanente, care le va verifica în vederea depistării eventualei existențe a unor voturi multiple, în termen de 60 de zile de la data referendumului. În situația în care Autoritatea Electorală Permanentă va constata existența unor persoane care și-au exercitat votul de mai multe ori, va sesiza organele de urmărire penală în aplicarea prevederilor art. 54 alin. (2).“

PRIM-MINISTRU

CĂLIN POPESCU-TĂRICEANU

Contrasemnează:

Ministrul internelor și reformei administrative,

Cristian David

București, 9 mai 2007.

Nr. 34.

Anexa 4

BIROUL ELECTORAL CENTRAL

B-dul Primăverii nr. 50, Sector 1 București
Tel.: (021) 230.05.78; 230.05.62; 230.05.60
Fax. 230.05.63; 230.05.64; 230.05.65

HOTĂRÂRE

Analizând cererea Asociației Pro Democrația prin care se solicită:

a).- instituirea obligativității ca urna mobilă să poată fi folosită doar în cazul în care cererea de a vota a alegătorului aflat în situațiile prevăzute de art.40 din Legea nr.3/2000 ar fi însoțită de acte medicale,

b).-stabilirea unor secții de votare special amenajate în gări, autogări, porturi și aeroporturi pentru alegătorii care votează în afara localității de domiciliu;

Văzând dispozițiile art. 40 din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, din care rezultă că folosirea urnei speciale se face pentru persoanele netransportabile din cauză de boală sau invaliditate, la cererea celor aflați în această situație ori la cererea organelor de conducere ale instituțiilor sanitare sau de ocrotiri sociale în care cei netransportabili se află internați, fără a se institui alte condiții;

Având în vedere dispozițiile art.17 alin.(1) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, art.22 alin.(2) și art. 25 alin.(5) lit.e) din Legea nr.373/2004 privind alegerea Camerei Deputaților și Senatului din care rezultă că secțiile de votare din stațiile de cale ferată, autogări, porturi și aeroporturi se pot organiza prin grija prefectului și a Ministerului Transporturilor;

În baza art. 25 alin.(1) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, Biroul Electoral Central

HOTĂRĂȘTE:

Articol unic: Respinge cererea Asociației Pro Democrația.

PREȘEDINTE,

Judecător Dumitru GHEORGHE

București,
Nr. 7/07 mai 2007

Anexa 5

BIROUL ELECTORAL CENTRAL

B-dul Primăverii nr. 50, Sector 1 București
Tel.: (021) 230.05.78; 230.05.62; 230.05.60
Fax. 230.05.63; 230.05.64; 230.05.65

H O T Ă R Ă R E

În baza art.25 alin. (1) și alin.(4) și art. 33 alin.(3) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, Biroul Electoral Central

H O T Ă R Ă Ș T E:

Art.1. Acreditarea pentru referendumul național din 19 mai 2007, la Biroul Electoral Central, la birourile electorale de circumscripție ale județelor și al municipiului București, precum și la birourile electorale ale secțiilor de votare din țară și din străinătate se efectuează numai de către Biroul Electoral Central, la cerere, formulată în scris cu cel puțin 48 de ore înainte de data referendumului național.

Art.2. Pot fi acreditați:

- a) delegați ai mijloacelor de comunicare în masă;
- b) observatori interni ai organizațiilor neguvernamentale care au ca principal obiect de activitate apărarea valorilor democrației și a drepturilor omului; persoanele desemnate ca observatori interni trebuie să aibă drept de vot și să nu fie membri ai unui partid politic;
- c) delegați din partea presei scrise și audiovizuale străine, precum și observatori din partea unor organisme și instituții europene și internaționale, la propunerea Ministerului Afacerilor Externe.

Art.3. Modelul cererii și modelul documentului de acreditare sunt prevăzute în anexele la prezenta hotărâre.

PREȘEDINTE,

Judecător Dumitru GHEORGHE

București,
Nr. 3/02 mai 2007

ANEXA 1

CERERE

de acreditare a observatorilor interni ai _____ (***)
la referendumul național din data de 19 mai 2007 pentru demiterea
Președintelui României

Subsemnatul _____ *), _____ **) al
_____ (***) în calitate de reprezentant legal al acestei organizații
neguvernamentale ce are ca principal obiect de activitate apărarea valorilor
democrației și a drepturilor omului, solicit acreditarea ca observatori interni la
Referendumul național din data de 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui
României, persoanelor ale căror prenume, nume, serie și număr de act de identitate
sunt cuprinse în tabelul anexat.

Precizez că toate persoanele pentru care solicit acreditarea au depus la sediul
organizației pe care o reprezintă câte o declarație pe propria răspundere, conform
căreia au drept de vot și nu sunt membre ale vreunui partid politic din România.

Depun anexat, un exemplar (în copie) din statutul organizației
neguvernamentale pe care o reprezintă, precum și o copie de pe hotărârea
judecătorească de înființare a organizației.

*****)

*****)

*) se înscrie prenumele și numele reprezentantului legal al organizației neguvernamentale

**) se înscrie calitatea pe care o are în această organizație (președinte, director, director executiv, etc.)

***) se înscrie denumirea organizației neguvernamentale

****) se înscrie data

*****) se semnează și se aplică ștampila organizației neguvernamentale.

ANEXA 2

CERERE

de acreditare a delegaților _____***) la
referendumul național din data de 19 mai 2007 pentru demiterea
Președintelui României

Subsemnatul _____*), _____**) al
_____***) în calitate de reprezentant al acestei instituții mass-media,
solicit acreditarea, ca delegați ai _____***) la Referendumul național
din data de 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României, persoanelor a
căror prenume, nume, respectiv calitate în instituția noastră, sunt cuprinse în tabelul
anexat.

*****)

*****)

*) se înscrie prenumele și numele persoanei care face cererea din partea instituției mass-media

**) se înscrie calitatea pe care o are în această instituție (director, director executiv, șef de departament, etc.)

***) se înscrie denumirea instituției mass-media

*****) se înscrie data

*****) se semnează și se aplică ștampila instituției mass-media.

ANEXA 3

BIROUL ELECTORAL CENTRAL

B-dul Primăverii nr. 50, Sector 1 București
 Tel.: (021) 230.05.78; 230.05.62; 230.05.60
 Fax. 230.05.63; 230.05.64; 230.05.65

Nr ____/BECR/A/____

ACREDITARE

Având în vedere cererea înregistrată cu nr. ____/____ formulată de ____*),

În temeiul prevederilor art. 25 alin. (4) din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, Biroul Electoral Central, acreditează ca ____**) ai ____***) la referendumul național din data de 19 mai 2007 pentru demiterea Președintelui României pe dna/dl:

1. _____(****) _____(****)
2. _____(****) _____(****)
- 3...
- 4...
- ...

PREȘEDINTE,**JUDECĂTOR DUMITRU GHEORGHE****Notă:**

Acreditarea (care poate fi în copie sau în original) permite accesul titularului în localul secției de votare, iar la Biroul Electoral Central, la birourile de circumscripție electorală județeană și la Biroul Electoral de Circumscripție al Municipiului București în spațiile special stabilite în acest sens.

Acreditarea permite titularului să asiste la operațiunile electorale, inclusiv la numărarea voturilor și la întocmirea proceselor-verbale. Acreditarea este valabilă numai însoțită de un act de identitate al titularului acesteia. Persoanele acreditate nu pot interveni în nici un mod în organizarea și desfășurarea referendumului, având doar dreptul de a sesiza președintele biroului electoral al secției de votare în cazul constatării unei neregularități. Orice act de propagandă sau încercarea de a influența opțiunea alegătorului, precum și încălcarea în orice mod a actului de acreditare atrag aplicarea sancțiunilor legale, suspendarea acreditării de către biroul electoral al secției de votare, care a constatat abaterea, iar în ziua votării, îndepărtarea imediată a persoanei respective din secția de votare.

*) se înscrie numele instituției mass-media, al organizației neguvernamentale care are ca obiect principal de activitate apărarea valorilor democrației și a drepturilor omului care a formulat cererea, respectiv Ministerul Afacerilor Externe pentru propunerile formulate de acesta.

**) se înscrie, după caz „delegați” (în cazul mass-media română și străină), „observatori interni” (în cazul organizațiilor neguvernamentale care au ca principal obiect de activitate apărarea valorilor democrației și a drepturilor omului) sau „observatori externi” (în cazul organismelor și instituțiilor europene și internaționale)

***) se înscrie numele instituției mass-media, al organizației, instituția mass media străină sau organismelor și instituțiilor europene și internaționale

****) se înscrie numele și prenumele delegatului mass-media, al observatorului intern din partea organizației neguvernamentale sau al observatorului extern din partea organismelor și instituțiilor europene și internaționale respectiv al delegatului din partea mass-media străină.

*****) se înscrie, în cazul instituțiilor mass-media române, calitatea persoanei în cauză în respectiva instituție (reporter, cameraman, sunetist, corespondent, etc.), în cazul mass-mediei străine și a observatorilor externi nu se înscrie nimic, iar în cazul observatorilor interni se înscrie seria și numărul actului de identitate.

Anexa 6

Comunicat de presă

16 mai 2007

Atenție! Frauda electorală dăunează grav libertății dumneavoastră!

Asociația Pro Democrația (APD) trage un semnal de alarmă asupra existenței unor metode de fraudare utilizate în scrutinurile electorale anterioare și subliniază gravele sancțiuni la care se expun cetățenii și membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare care se lasă antrenați în astfel de practici.

Mai jos puteți găsi cel mai des întâlnite metode de fraudare și sancțiunile prevăzute de lege:

Metoda	Sancțiune
Turismul electoral – Votarea, în mai multe secții, pe liste suplimentare	Închisoare de la 6 luni la 5 ani (art. 54, Legea 3/2000)
Suveica/Ștafeta – Cetățenii primesc un buletin de vot cu însemnul „votat” când intră în secția de votare și dau unul nevotat când ies	Închisoare de la 6 luni la 3 ani (art. 53, Legea 3/2000)
Urna mobilă - Utilizarea abuzivă a urnei mobile pentru a obține votul unor persoane care nu se află în situația de a fi netransportabile	Nu există sancțiuni
Votarea “proporțională” – Dacă, la sfârșitul zilei, rămâne un număr mare de buletine nefolosite, reprezentanții BESV pot cădea de acord să le împartă între ei și să le introducă, ștampilate, în urnă	Închisoare de la 2 la 7 ani (art. 55, Legea 3/2000)
Mita electorală - Oferirea de produse sau bani cetățenilor pentru ca aceștia să voteze într-un anumit fel	Închisoare de la 6 luni la 5 ani (art. 54, Legea 3/2000)
Amenințarea electoratului - Intimidarea electorilor, prin diverse metode, de la violență verbală la folosirea armelor, inclusiv prin mesageri	Nu există sancțiuni
Creșterea procentului de participare - Invalidarea buletinelor rămase nefolosite pentru a crește astfel procentul participării la vot	Închisoare de la 2 la 7 ani (art. 55, Legea 3/2000)

Bd. Maresal Al. Averescunr 17 - în incinta Complexului Social de Servicii "Sf. Ecaterina" - Pavilion 7, Et. 3,

Sector 1, București, România

Telefon: (+4021) 222 82 45

Tel/Fax: (+4021) 222 82 54

E-mail: apd@apd.ro

Web: www.apd.ro

Votul în numele altora - O persoană vine la secția de votare cu buletinul unor prieteni/rude și votează și pentru aceștia	Închisoare de la 6 luni la 5 ani (art. 54, legea 3/2000)
Votul în familie – „Capul” familiei le impune celorlalți membri ai familiei cum să voteze	Nu există sancțiuni

În acest context, Asociația Pro Democrația subliniază importanța vigilenței organismelor responsabile cu asigurarea desfășurării procesului de vot, dar și a implicării mass-mediei locale și naționale în mediatizarea sancțiunilor prevăzute de legislația în vigoare.

Pentru detalii suplimentare, contactați – Ana-Maria Moșneagu, Director Executiv al Asociației Pro Democrația la numerele de telefon 021/222.82.45, 222.82.54, 0721/678.764 sau 0788/254.211 sau pe e-mail, la ana-maria.mosneagu@apd.ro.

Bd. Maresal Al. Averescunr 17- in incinta Complexului Social de Servicii "Sf. Ecaterina" - Pavilion 7, Et. 3,

Sector 1, Bucuresti, România

Telefon: (+4021) 222 82 45

Tel/ Fax: (+4021) 222 82 54

E-mail: apd@apd.ro

Web: www.apd.ro

Anexa 7

**Ministerul Internelor și Reformei Administrative
Inspectoratul de Poliție al Județului Vrancea
Serviciul Poliției de Ordine Publică**

**Nesecret,
Nr. 7262 din 24.05.2007
Ex.nr. 4**

**CATRE,
Asociația Pro Democrația Focșani
Județul Vrancea
Bdul Republicii nr.9, etj.3.**

La sesizarea dvs. adresată instituției noastre cu privire la neregulile de la normele care reglementează organizarea și desfășurarea referendumului, constatate la secțiile de votare 215 Obrejița, 280 Tâmboiești și 285 Lepșa, vă comunicăm următoarele:

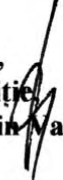
La Secția de votare 215 Obrejița președintele Secției de votare a primit două cereri pentru deplasarea urnei mobile, depuse de două persoane pentru o singură persoană, ce nu putea să se deplaseze la Secția de votare, dar în urma examinării acestora a înregistrat numai una, iar pe cealaltă a dat-o înapoi persoanei care a depus-o.

La Secția de votare 280 Tâmboiești, primarul comunei a trecut prin secția de votare în biroul său pentru a da interviu la mass-media și pentru a informa B.E.J. cu privire la participarea cetățenilor la votare, întrucât secția de votare era organizată în incinta sediului primăriei.

La Secția de votare 285 Lepșa, urna din secția de votare și urna mobilă erau sigilate cu plastilină și cu ceară, fapt ce nu contravenea prevederilor legale.

Cu privire la neștampilarea buletinelor de vot ale Secției 258 cu ștampila de control a secției, în urma suplimentării numărului de buletine de vot cu 200 bucăți, datorită numărului mare de turiști care așteptau să voteze cât și a timpului scurt rămas până la închiderea urnelor de vot, pentru continuitatea procesului de votare s-a procedat la ștampilarea cu ștampila de control a secției în primă fază a unui număr de 50 buletine de vot, iar la sesizarea reprezentantului dvs. s-au ștampilat toate buletinele de vot.

**Sef al Inspectoratului,
Cms.șef de poliție,
Șerbănoiu Viorel**

**Sef serviciu,
Cms.de poliție,
Marin Vasile**

Anexa 8

În atenția domnului Inspector Șef al Inspectoratului Județean de Jandarmi Vrancea

Domnule Inspector Sef,

Asociatia Pro Democratia Club Focsani doreste sa va aduca in atentie cateva incidente in care au fost implicati jandarmi pe parcursul procesului de observare a referendumului din 19 mai de catre Asociatia noastra.

Aceste incidente au fost sesizate de Baci Adrian Cătălin, domiciliat în Adjud, str. Tudor Vladimirescu, Bl.24, ap.17, legitimate cu CI seria VN , nr. 1781112390015, coordonator al observatorilor Asociatiei Pro Democratia in zona Adjud , acreditat de către Biroul Electoral Central cu acreditarea NR.167/A//BECR/15.05.2007 la pozitia 133.

Domnul ofiter principal I Dan Marian Ghius si-a depasit atributiile ce-I reveneau, intervenind in unele sectii de votare, uneori netinand cont de recomandările presedintilor de sectie, care aveau autoritate in sectiile de vot si 500m in jurul acestora. De exemplu la sectia de votare nr 72 Adjudu Vechi unde observatorul a sesizat presedintelui sectiei existenta afisajului electoral in preajma sectiei de votare, presedintele sectiei i-a solicitat jandarmului sa inlature afisajul, acesta insaa refuzat, la indicatiile d-lui Dan Marian Ghius. A fost nevoie ca d-na Presedinta sa sune la Politie pentru a fi inlaturat afisajul ilegal.

La ora 9.30 aceiași observatori, aflându-se la sectiile de votare nr. 67 și 68 din incinta Grupului Scolar Agricol Adjud s-au intalnit din nou cu d-l Dan Marian Ghius care a tinut sa mentioneze ca jandarmii nu se supun președinților secției de votare ci superiorilor militari și că nu ei trebuie să înlăture afișajul ilegal .

La ora 11.30 observatorii noștri care au intrat în sectia de votare nr.69 din incinta Spitalului Municipal Adjud au fost legitimați de jandarmul care asigura paza secției de votare și au prezentat actele de acreditare și Cartile de identitate , jandarmul solicitând și carnetul de serviciu și i s-a explicat că acesta e necesar doar reprezentanților mass-mediei, conform Hotărârii BEC. Jandarmul a permis în cele din urmă accesul observatorilor în secție de votare, dar după câteva minute a venit și a spus că observatorul nostru este CONSEMNAT să nu intre în sectiile de votare, ceea ce a stârnit comentariile membrilor secției de votare cărora li s-a părut imposibil de crezut că un observator al Asociatiei Pro Democratia poate avea interdicția de a observa desfășurarea procesului electoral. In urma acestor discuții jandarmul s-a retras .

La ora 19 observatorul nostru Ghenta Alina, a fost împiedicată să intre în secție de jandarmul prezent acolo care i-a solicitat legitimație de serviciu, deși anterior la secția respectivă fuseseră și alți observatori cărora nu li se solicitase acest lucru. La contestația verbală făcută de observator către președinta secției de votare aceasta a sunat la Biroul Electoral Județean care i-a comunicat că trebuie să permită accesul observatorului .

La ora 19.30 observatorul Lucian Faracas dorind să intre in sectia de votare nr.71 de la Siscani-Adjud, a fost legitimat de către jandarmul de la secția de votare i s-a comunicat că nu i se permite accesul deoarece nu are legitimație de servicii și între acreditare și cartea de identitate exista o neconcordanță la o cifră. I s-a comunicat că este reținut pentru identitate

Centru regional de resurse - Club APD Focsani

Str. Republicii nr. 9, Et.3; Focsani, jud. Vrancea
Tel/ Fax: (+40237) 621306 ;
E-mail: apd.focsani@apd.ro; Web: <http://focsani.apd.ro>

falsă și a fost chemată echipa mobilă a jandarmeriei, adică domul jandarm Dan Marian Ghius care a solicitat ca observatorul să-i prezinte toate hartiile aflate asupra sa. Acesta s-a conformat, desi prin acele hartii erau toate datele pe care acesta le observase în ziua respectivă în secțiile de votare. Președintele secție de votare a spus ca pentru dânsul nu e ni o problemă și că înțelege că poate s-a strecurat vreo greseala și că au mai fost alti observatori ai Asociației Pro Democratia și că acestia nu au avut carnet de serviciu, însa ce doi jandarmi au spus ca ei il retin pe observator pentru identitate falsa. A fost nevoie de intervenția unui avocat pentru ca observatorul nostru să fie eliberat.

Vă rugăm să dispuneți analizarea incidentelor prezentate și să ne trimiteți și nouă concluziile la care veți ajunge.

In speranța că pe viitor astfel de incidente nu vor mai apărea, vă asigurăm d-le Inspector Sef, de întreaga noastră considerațiune.

Cu respect,

Gabriela Obodariu

Președinte Asociația Pro Democrația Club Focșani

Centru regional de resurse - Club APD Focșani

Str. Republicii nr. 9, Et.3; Focșani, jud. Vrancea

Tel/ Fax: (+40237) 621306 ;

E-mail: apd.focsani@apd.ro; Web: <http://focsani.apd.ro>

Anexa 9

MINISTERUL INTERNELOR ȘI REFORMEI ADMINISTRATIVE
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI ROMÂNE
INSPECTORATUL DE JANDARMI JUDEȚEAN VRANCEA
Nr. 1.594.555 / 15.06.2007

Nesecret
Exemplar nr. 1

CĂTRE
ASOCIAȚIA PRO DEMOCRAȚIA – FILIALA FOCȘANI

La adresa dumneavoastră nr. 312 din 25.05.2007 referitoare la incidentele apărute pe desfășurării Referendumului din 19.05.2007, în care a fost implicat personal al unității noastre, parcursul procesului de observare de către reprezentanții ai asociației dumneavoastră, vă comunicăm următoarele:

Privind refuzul subofițerului care asigura măsurile de ordine publică la Secția de votare Adjudu Vechi, de a înlătura afișajul electoral din preajma secției de votare, vă precizăm, conformitate cu legislația în vigoare, **primarul localității este obligat să asigure înlăturarea oricărui afiș, înscrisuri și însemne rămase din campania electorală (Legea 373/2004, art. 71).** De asemenea, nu aveam competența de a intra pe proprietățile private ale cetățenilor (afișele fiind în curtea unui cetățean). Discuțiile purtate de către Lt. Ghiuș Dan Marian cu observatorii Pro Democrația, pe această temă la secțiile de votare nr. 67 și 68 din incinta Grupului Școlar Agricol Adjud, au vizat clarificarea aceleiași situații apărute, din păcate lăsând impresia că ofițerul ar avea un comportament tendențios și mai mult de atât s-au inventat niște discuții dintre cele două părți implicate în incident, care de fapt nici nu au avut loc (din declarațiile martorilor).

Referitor la situația de la Secția de votare nr. 69 din incinta Spitalului Municipal Adjud, subofițerul jandarm a lăsat reprezentanții dumneavoastră să intre în secția de votare crezând inițial că sunt cetățeni veniți să voteze, dar ulterior observând că se intenționează folosirea aparatului de fotografiat deținut de către una din aceste persoane, și fiind interzisă această activitate într-o secție de votare, a luat o măsură de verificare a observatorilor, situația clarificându-se după intervenția președintelui secției de votare.

În ceea ce privește incidentul de la Secția de votare nr. 71 de la Șișcani – Adjud, unde subofițerul nu a permis observatorului intrarea în secție motivând că acesta nu posedă legitimație de serviciu, iar între acreditare și cartea de identitate exista o neconcordanță de o cifră, precizăm că, în conformitate cu Hotărârea Biroului Electoral Central nr. 3/02.05.2007 „**La prezentarea uneia din persoanele acreditate, aceasta trebuie să prezinte acreditarea, actul de identitate și legitimația de serviciu**”. De asemenea neconcordanța între acreditare și cartea de identitate a creat suspiciuni privind adevărata identitate a persoanei și scopul sosirii acesteia la secția de votare. Drept pentru care apreciem că subofițerul a procedat corect.

Analizând situațiile prezentate, după verificările desfășurate, putem concluziona că, probabil, datorită modului de abordare a problemelor de către cadrele unității noastre (care nu au urmărit decât respectarea întocmai a legii), s-a lăsat impresia unui exces de zel, lucru pe care îl regretăm.

Pe viitor se impune cunoașterea și respectarea în amănunt a prevederilor actelor normative în vigoare de către toți observatorii, indiferent de asociația sau organizația din care fac parte (în special pentru voluntari).

Vă asigurăm de întreaga noastră considerație și sperăm pe viitor într-o foarte bună colaborare. Cu deosebită stimă și considerație,

INSPECTOR ȘEF AL INSPECTORATULUI
DE JANDARMI JUDEȚEAN VRANCEA
Lt. col. *Ștefan*
DANIEL CĂTRĂNGIU

1/1

Nesecret

Anexa 10

BIROUL ELECTORAL CENTRAL

B-dul Primăverii nr. 50, Sector 1 București
Tel.: (021) 230.05.78; 230.05.62; 230.05.60
Fax. 230.05.63; 230.05.64; 230.05.65

HOTĂRÂRE

În baza art.25 alin. (1) din Legea nr.3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului, cu modificările și completările ulterioare, Biroul Electoral Central

HOTĂRĂȘTE:

Art.1. La referendumul din 19 mai 2007, fiecare participant la vot va prezenta unul dintre actele de identitate prevăzute de art.117 alin.(1) din Legea nr.373/2004 privind alegerea Camerei Deputaților și Senatului.

Art.2. Pentru referendumul din 19 mai 2007 nu se va folosi cartea de alegător.

Art.3. Certificarea prezenței la vot se face respectând dispozițiile art. 121 alin.(1) din Legea nr.373/2004 privind alegerea Camerei Deputaților și Senatului.

Art.4. Hotărârile birourilor electorale se iau cu votul majorității membrilor prezenți. În caz de egalitate de voturi, votul președintelui este hotărâtor.

Art.5. În birourile electorale partidele politice parlamentare pot desemna câte un singur delegat.

Art.6. Participantul la referendum care, din motive temeinice constatate de președintele biroului electoral al secției de votare, nu poate să voteze singur, are dreptul să cheme în cabina de vot un însoțitor ales de el. Însoțitorul nu poate să aibă calitatea de membru al biroului electoral sau observator.

Art.7. Scrutinul se desfășoară în data de 19 mai 2007 începând cu ora 8.00 și până la ora 20.00, data și ora locală.

Art.8. Alegătorilor care la ora 20.00 se află în localul secției de votare li se va permite exercitarea dreptului de vot.

Art.9.(1) Alegătorii care în ziua votării se află în localitatea de domiciliu își exercită dreptul de vot în secțiile de votare la care sunt arondați și sunt înscrși în copiile de pe listele electorale permanente;

(2) Alegătorii care în ziua votării se află într-o altă localitate decât cea în care sunt înscrși în listele electorale permanente pot să își exercite dreptul de

vot în localitatea în care se află, la orice secție de votare, urmând a fi înscrisi în listele suplimentare.

Art.10. (1) Membrii birourilor electorale ale secțiilor de votare, observatorii, precum și personalul de pază pot vota la secția de votare în care își desfășoară activitatea, urmând ca în cazul în care nu sunt înscrisi în copia de pe lista electorală permanentă să fie înscrisi în lista suplimentară.

(2) Personalul de gardă din instituțiile de sănătate și ocrotire socială poate vota la secțiile de votare special amenajate în incinta acestor instituții.

Art.11. Președintele biroului electoral este obligat să elibereze, la cerere, membrilor biroului electoral și observatorilor acreditați, copie de pe procesul verbal de constatare a rezultatului referendumului.

Art.12. În ziua referendumului, între orele 8.00 – 20.00 sunt interzise comercializarea și consumul băuturilor alcoolice în localul secției de votare și în împrejurimile acestuia pe o rază de 500 m.

Art.13. La predarea procesului verbal de constatare a rezultatului referendumului și a celorlalte documente prevăzute de lege președintele biroului electoral al secției de votare va fi însoțit de 2 membri desemnați prin tragere la sorți și de pază militară.

PREȘEDINTE,

Judecător Dumitru GHEORGHE

București,
Nr. 11/09 mai 2007

Dincolo de semnificația sa politică, referendumul din 19 mai 2007 demonstrează capacitatea redusă a administrației electorale românești de a organiza în mod corect și eficient procesele de vot. Organizarea defectuoasă a procesului electoral, mai ales în ziua votării, riscă să transforme viitoarele alegeri - a căror miză politică va fi importantă - în eșecuri ale democrației românești.

În urma observării procesului de vot, Asociația Pro Democrația consideră că, în colaborarea dintre autoritățile electorale centrale și autoritățile electorale de la nivel local pentru organizarea referendumului de astăzi, punctul nevralgic l-au constituit acestea din urmă. Frecventele schimbări, improvizații și „cârpeli” legislative sunt, în opinia APD, principalele cauze ale acestei stări de fapt.

Aflată în fața unui maraton electoral care va presupune cinci alegeri în doi ani și jumătate, autoritățile române sunt obligate să ia măsuri ferme pentru a stopa tendința de degradare a standardelor privind organizarea și desfășurarea proceselor electorale.

Comunicat de presă final (Asociația Pro Democrația – 19 mai 2007)

Asociația Pro Democrația
Centrul Național de Coordonare
Bd. Mareșal Al. Averescu nr. 17
Pavilion F, etaj 3
Sector 1, București

Tel./fax: (+4021) 222 82 45; 222 82 54
E-mail: apd@apd.ro
Web: www.apd.ro